Ferit Edgü

Yazmak Eylemi*

Bir Toplumsal / Siyasal Olay Üzerine 101 Çeşitleme

YAZMAK EYLEMİ*

Ferİt Edcü 1936'da İstanbul'da doğdu. Öykü, şiir, roman, deneme türlerinde yapıtlar verdi. *Bir Gemide*, 1979 Sait Faik Hikâye Armağanı. *Ders Notları*, 1979 Türk Dil Kurumu Deneme Ödülü, *Eylülün Gölgesinde Bir Yazdı*, 1988 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü.

* *SEL* YAYINCILIK

* SEL YAYINCILIK

Piyer Loti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul Tel.: 212 516 96 85 Faks: 516 97 26

Mahmut Esat Bozkurt Cad. 1 / 4 Alsancak - lzmir 232 463 99 68

http://^^w.selyayincilik.com E-mail: posta@selyayincilik.com

ISBN 975-570-229-6

* SEL YAYINCILIK: 225

YAZMAK EYLEMİ

Bir Toplumsal 1 *Siyasal Olay Üzerine* 1 O 1 Çeşitleme

Ferit Edgü

Birinci Baskı: Ada Yayınları, 1980 Gözden geçirilmiş Beşinci Baskı: Ocak 2005

Kapak Gökçen Ergüven

Baskı ve Cilt Yaylacık Matbaası Litros Yolu, Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203 Topkapı-lstanbul

Ferit Edgü

Yazmak Ey I emi

Bir Toplumsal / Siyasal Olay Üzerine 101 *Çeşitleme*

İçindekiler

Birkaç yıl önce, Raymond Queneau'nun Exercises deS(y/e (Uslûp Alıştırmaları) adlı kitabını çevirmeye çalışıyordum. Amacım, kendi dilimde, üslûp temrinleri yapmaktı.

Çeviri ilerledikçe, bu çabamın başarısız kalacağını gördüm. Queneau, Paris'te bir otobüste geçen, düşsel, yalın bir olayı anlatıyordu yüz değişik üslûpta.

Fransız dilinin olanak ve yetenekleri içinde düşünülmüş bu metinlerden birçoğunu Türkçeye çevirmenin olanağı da yoktu.[1]

Bunu gördüğümde, böylesi bir alıştırmayı Türkçenin olanakları içinde denemenin daha doğru olacağını düşündüm. Ancak bunu, düş gücümün yarattığı bir olay yerine, herkesin yakından bildiği bir olay içinde gerçekleştirmek istedim.

Böylesi olaylar eksik değildi. Ne var ki iki yıl boyunca herkesin bildiği ve bu tür üslûp çeşitlemesine olanak veren bir olay bulup çıkaramadım. İçinde yaşadığımız "traji-komik" günlerde olayları tek tek ele aldığımda, daha çok trajik nitelikler ağır basıyordu. Bu da kimi gülümsetici üslûpları denememi önlüyordu.

Geçtiğimiz Şubat ayı içinde, İstanbul'un (daha sonra başka kentlerin) belli başlı semtlerinde halkın tanığı olduğu bir olayı, "konu" olarak seçebileceğimi düşündüm.

Söz konusu olay, belli bir gün, esnafı kepenk kapatmaya zorlayan devrimci (?) bir eylemin sonucuydu: 14 Şubat Perşembe günü, İstanbul'un birçok semtinde, dükkanlar kepenklerini açmamıştı.

Herkesin bildiği bir olay seçişimin özel (ya da genel) bir nedeni var: Sanatçının düş gücünden doğan değil, yaşanılan, tanığı olunan, sonuçları herkesi ilgilendiren bir olayın, değişik üslûplarda nasıl dile getirilebileceğini göstermek. Böylece okuyucunun, hem amacı, hem varılan sonuçları daha kolay değerlendirebileceğini düşündüm.

Bunu gerçekleştirirken, bir yazar olarak, söz konusu eylemden yana ya da ona karşı olmak gibi, kolay bir "yandaşlık" yolunu izlemedim. Böylesi bir yan tutma, amacıma ters düşecekti. Bu alışhrmalarda, yalnızca bir yazardım ben; ne tanık, ne de yargıç; yalnızca yazan bir kişi. Herkesin bildiği, yaşadığı, duyduğu, gazetelerde okuduğu, bir başkasından öğrendiği bir olayı, Türkçenin olanakları içinde anlatmayı denedim, hepsi bu.

Düş gücüm (varsa eğer) yalnızca üslûpta gösterdi kendini. 101 metin yazdım. 1001 metin de yazabilirdim. Ama, okuyucuya, bir olayın, birden çok yazım olanağının olduğunu göstermeye sanırım bu kadarı yeter.

Bu alışhrma ya da deneme, gerçekliğin sayısız anlatım yolları olduğunu belgelemeyi amaçlıyor.

Söz konusu olayı değişik üslûplarda yazarken, ne kişiler yaratmayı, ne de bir öykü, bir roman yapısı kurdum. Eğer okuyucu kitabı bitirdiğinde böylesi bir duyguya kapılırsa, bu, yazann amacı dışında gerçekleşmiş demektir.

"Üslûp kişinin kendisidir" sözü doğruysa, her üslûbun da bir kişiyi yarattığını varsaymak yanlış sayılmaz.

tandilli, *Mart* 1980 F. E.

Beyoğlu. Tüm dükkanlar kapalı. Hemen hemen tümü. Açık olanlar yalnız banka ve sinemalar. Anarşistlerin marifetiymiş. Esnafı tehdit etmişler. Esnaf da korkmuş, açmamış kepengi. Bugünkü gazetelerde konuyla ilgili bir haber yok.

UZUN

Acıyayım mı güleyim mi bilemediğim bir çocuktu bugün dükkânıma gelip, ertesi günü dükkânımı kapamamı isteyen ve bu buyruğa (buyruk!) tüm caddedeki dükkânların uymak zorunda olduğunu ve uyacaklarını söyleyen ve bunun gizli örgütlerinin bir buyruğu olduğunu belirttikten sonra, bu buyruğa uymadığımda işimin güç olduğunu bildiren.

Daha çok, acıdım (çünkü ben de babayım ve benim de onun yaşında bir oğlum var) ve korktum, şu anda acaba benim oğlumun da, belinde bir tabancayla (belinde bir tabanca olduğu duygusunu verir bir biçimde elini orasında tutuyordu) bir başka dükkânda, bir başka esnafa aynı sözcükleri söylüyor olmasından, ki benim oğlum da, dediğim gibi onun yaşında, onun görünümünde, bıyıkları onunki gibi yeni terliyor ve hemen hemen onun gibi giyiniyor.

lO

BİLİNÇ

Dükkânları açmamışlar bugün.

İki kişi geliyor, iki yeni yetme, sağcı ya da solcu (çünkü amaç bir, yollar ayrı), "Yarın dükkânını açmayacaksın" diyor, esnaf da açmıyor dükkânını.

Sonra öte yandan Devlet yetkilileri duyuruda bulunuyorlar. "Açacaksınız dükkânlarınızı" diyorlar, kimi esnaf açıyor, kimi esnaf açmıyor.

Dükkânları açtıklarında, bir hafta, sebze, meyve, et, yağ, süt, peynir, zeytin almayacaksın ki esnafın aklı başına gelsin. Efendilerinin kim olduğunu anlasın. Kimden korkmaları gerektiğini anlasın.

Ama nerde bizde o bilinç.

Korku dağları beklermiş.

Tanrı'dan korkmayan esnaf da dernek bi'şeylerden korkarmış da biz bilmezmişiz.

ll

ŞAŞKINLIK

Doğrusu çok şaşırdım. Tüm dükkânlar kapalı! İhtiyaçlarımızı nasıl göreceğiz? Manav kapalı! Kasap bile kapalı! Tüm dükkânlar nasıl kapalı olabilir?! Şaşırmamak elde mi?! Korkuyorlar zahir! Ama bir kasap nasıl korkar?! Telefona bile çıkmadı. Bacak kadar çocuklar! Bellerinde silâh, gelip tehdit ediyorlarmış. Pek şaşırdım anarşinin dükkânlara sıçramasına. Polis nasıl engel olamıyor anlamıyorum. Bir şeyler dönüyor. Bir şeyler dönüyor ama ne? Ne diyeceğimi bilemiyorum. Şaştım kaldım!

ARIKSI

Kitapçıma uğramıştım. Ayaküstü pek fena lâflamıyorduk. Bir ara, içeriye genç bir çocuk girdi, aptal birine benzemiyordu. Kitapçıya, dükkânın sahibi olup olmadığını sordu. O da, "Ben" dedi. Bunun üzerine çocuk (bir eli belindeydi):

"Yarın dükkânınızı açmayacaksınız, bu caddede hiçbir dükkân açılmayacak yarın. Örgütümüzün buyruğu bu. Uymazsanız, sonunuz iyi olmaz" demez mi!

Baktım, kapıda da bu sözleri söyleyen gence benzeyen (sanki kardeştiler) bıyıkları yeni terlemiş bir delikanlı duruyor.

Onlar dükkândan çıkınca ben de çıktım.

Baktım yandaki dükkâna giriyorlar.

Evin yolunu tuttum.

Eve vardığımda kitabımı almayı unutmuş olduğumu gördüm. Ama yeniden çıkmaya üşendim.

Ertesi gün (bugün) saat ona doğru sokağa çıktığımda dükkânların açık olmadığını gördüm. Caddede de çok insan yoktu. Bir ara, dün kitapçı dükkânına giren çocuğu görür gibi oldum. Belki de benzettim. Başkalarına değil de bana bakıyordu. Tanımış mıydı? Yoksa evham mı?

Çıktım. Dolaştım. Ara sokaklarda. Ana caddede. Hemen hemen tüm dükkânlar, mağazalar kapalıydı (bir hazır giyim mağazası dışında). Yalnız bankalar ve sinemalar açıktı.

Ben de bir sinemanın 14:00 matinesine girdim. Berbat bir filmdi.

Sinemadan çıktıktan sonra, Ahmet'le karşılaştığımda öğrendim kapatma eyleminin nedenini.

Ayrıldıktan sonra kendi kendime sordum: BuAhmet de, onlardan mı, yoksa polis mi? Yalnız nerde ne olduğunu değil, ne olacağını da bilir her zaman. Bu kaçıncı!

M

Çıktın. Dolaştın. Ara sokaklarda. Ana caddede. Hemen hemen tüm dükkânlar, mağazalar kapalıydı (bir hazır giyim mağazası dışında). Yalnız bankalar ve sinemalar açıktı.

Sen de bir sinemanın 14:00 matinesine girdin. Berbat bir filmdi.

Sinemadan çıktıktan sonra, Ahmet'le karşılaştığında öğrendin kapatma eyleminin nedenini.

Ahmet'ten ayrıldıktan sonra kendi kendine sordun: Bu Ahmet de, onlardan mı, yoksa polis mi? Yalnız nerde ne olduğunu değil, ne olacağını da bilir her zaman. Bu kaçıncı!

Çıktı. Dolaştı. Ara sokaklarda. Ana caddede. Hemen hemen tüm dükkânlar, mağazalar kapalıydı (bir hazır giyim mağazası dışında). Yalnız bankalar ve sinemalar açıktı.

Bir sinemanın 14:00 matinesine girdi. Berbat bir filmdi. Sinemadan çıktıktan sonra, Ahmet'le karşılaştığında öğrendi kapatma eyleminin nedenini.

Ahmet'ten ayrıldıktan sonra kendi kendine sordu: Bu Ahmet de onlardan mı, yoksa polis mi? Yalnız nerde ne olduğunu değil, ne olacağını da bilir her zaman. Bu kaçıncı!

AYRINTI

Bir dükkân. Antikacı. Nişantaşı, Emlâk Caddesinde. Vitrinlerden biri (3.00x1.30 m.) caddeye bakıyor. Vitrindeki nesneler bir Beykoz gülabdan, bir Sevr tabak (taklit), bir kaplumbağa kabuğu işlemeli kutu. Kapağı kapalı. (Küçük bir mücevher kutusu olabilir.) Bir eski yazı levha. Kimin kaleminden çıktığı belli değil. İmzasız. Yazı tâlik. Bir gümüş kahve ibriği. Üzerindeki kabartmalar: ev ve servi.

İçeri girildiğinde, oldukça dar bir dükkân. Derinlik: yaklaşık 3.5 m. En: yaklaşık, 4.5 m. Duvarlarda vitrinler var. Vitrinlerde çeşitli nesneler. Çin, Osmanlı, Japon, Fransız kaynaklı ya da taklit. Vazolar, tabaklar (geç dönem bir İznik tabak dikkati çekiyor), bakır, gümüş tepsiler, tahta oyma kutular. Duvarda iki kavukluk. Birkaç hat. Birkaç resim. Bir görünüm. Bir cami kapısı. Bir deniz görünümü. Sonra birkaç gravür, eski İstanbul ve Osmanlı kadın-erkek giysilerini yansıtan.

Bir köşede oturan, içeri girildiğinde handiyse görülemeyecek kadar küçük bir genç kız. 1.60 boy. Sıska. Esmer. Gür kaşlı. Giyimi özensiz.

Kapı açılırken zil çalıyor.

İçeri 1.70-1.75 boylarında genç bir erkek giriyor.

Kız yerinden kalkmasa, içeri giren onu göremeyecek.

- Buynın, diyor kız.

-Buranın patronu nerde? diye soruyor içeri giren. (Buranın sahibinin bu kız olamayacağını ilk bakışta anlamış.)

-Ne yapacaksınız? Bir isteğiniz varsa bana söyleyin, diyor kız. Korkulu. Girenin, böyle bir dükkânın olağan müşterilerinden olmadığını ve dükkâna giriş nedeninin bir antika satın almak olmadığını anlamış.

- Bir emriniz varsa...

- Patronu göster bana!

Genç adam buyruk verir gibi konuşuyor. Sesi çok genç. Hemen hemen çocuksu. Bu buyrukçu ton, bu sese yakışmıyor. Kız,

- Patron burada yok, diyor.

- Nerde? diyor genç adam.

- Mersin'de, diyor kız.

- Burayı kim açıp kapıyor? diyor genç adam.

Çevresine bakınıyor. Tabaklar, çanaklar, kutular, eski yazılar, resimler. Yaşamında ilk kez görüyor sanki bu tür eşyayı. Ner-de olduğunu anlamamış bir bakış var gözlerinde.

- Ben, diyor kız.

Karşısındakinin kendinden daha genç olduğunu gördü, ama gene de korkusu sürüyor.

-Öyleyse yarın açmayacaksın dükkânı, diyor genç adam. -Niçin? diyor genç kız.

- Örgütün buyruğu, diyor genç adam.

Kız sormuyor, Hangi örgütün? Niçin?

Korkuyor.

- Peki, diyor.

- Kimseye de bir şey söylemeyeceksin, diyor genç adam.

Kız,

- Peki, diyor.

Genç adam çıkarken, tam kapının eşiğinde duralıyor.

- Ne satıyorsunuz burada? diye soruyor.

Genç kız, geniş bir el devinimiyle, tüm dükkânı gösteriyor (korkusu artık geçti): -Bunları.

-Kim alıyor bunları? diyor genç adam.

- Koleksiyoncular, meraklılar, zenginler, diyor kız.

-Tamam, diyor genç adam, yarın dükkânı açmayacaksın. Tamam mı?

-Tamam, diyor kız.

BEKLENMEYEN

Kahvede oturmuştuk. Kimimiz pırafa oynuyor, kimimiz oynayanlara bakıyorduk. Ben oynuyordum. Halit, Nazmi, Memetali de oynuyordu. Niyazi, Hamza, Ragıp çaylarını yudumlayıp bizi seyrediyorlardı.

Bir ara, bizim buralardan olmayan bir tüysüz girdi içeri. Kahveci Cemal Ağa'ya gidip bi'şeyler söyledi. Sonra çıktı gitti. Cemal Ağa gelip,

- Çocuklar oyunu kesin, kahveyi kapayacağız, dedi.

Hepimiz horozlandık

- Uzatmayın, kahveyi kapatmak zorundayım.

-Yahu ne var, n'oldu? dedik.

- Dükkânlar kapanacakmış bugün, dedi.

Sebebini sorduk.

- Anarşistler, dedi. Eğer kahveyi kapamazsak bombalayacaklarmış. Al bi tane daha.

- Bu da nerden çıktı, diye sordu Refik, durup dururken?

-Az önce bi anarşist geldi, o söledi.

- Ne istiyorlar kahvemizden? dedi Nazmi.

- Orasını bilmiyorum, dedi Cemal Ağa. Tüm dükkânlar kapanacakmış bugün.

- O tüysüz mü söyledi? dedi Memetali.

-O emir kulu, dedi Cemal Ağa.

- Yavu, burda, bu kadar erkeğiz be, ne diye bize haber vermedin ki dersini verelim.

Tüysüzün biri kapa deyince, kahve mi kapanırmış?

- Yarın açarız, dedi Cemal Ağa. Hadi şimdi toparlanın.

-Yarın açacakmış, dedi Hamza. Peki, biz bugün ne yapacağız? -Yarın açacakmış... Ne malûm? dedi Niyazi.

Hep beraber kalktık. Maç da yok ki maça gidelim.

KAYGI

Nasıl anlatayım bilmiyorum, kar yağıyordu ve ben alışveriş için çarşıya çıkmıştım. Çarşı, nasıl denir, in-cin top atıyor, derler ya, işte öyle gibiydi sanıyorum. Yani kimseler yoktu ortalıkta sanki. Sanki sokağa çıkma yasağı

konulmuştu da, belki benim bundan haberim olmamıştı. Olabilir mi? Sanırım, olabilir. Çünkü olmayacak çok şeyler oluyor günümüzde. Bunlardan biriydi çarşıda karşılaştığım durum. Kıyma mı alacaktım ne, kasaba uğradım, kapı duvar. Manava gittim, kapı kapalı. İttim ittim, açılmadı. Herkes de bana bakıyordu sanki. Yani çok az kişi. Ama olsun, bana bakıyorlardı, sanki benim bilgisizliğime şaşıyorlardı. Kim bilir, belki de benimle eğleniyorlardı. N'oluyordu?

Dur, bir gazete alayım, dedim. Gazeteci de yerinde yoktu. Anlaşılan bugün bir şeyler oluyordu. Ama neydi? Kime sorabilirdim? Hiç kimseye. Çöpler de toplanmamıştı. Etraf pis pis kokuyordu. Acaba çöpçüler grev mi yapmışlardı? Olabilir. Niçin olmasın? Hem hiç olmadı mı? Peki dükkânların kapalı olmasına ne demeli? Çöpçüler grev yaptıysa onlara ne?

Neyse ne, ben de evdeki makarnayı haşlayıp yerim. Her gün et yemek, gazete okumak gerekmiyor ya. Ama olup bitenleri nerden öğreneceğim? TV mi? Güvenim yok. Radyo mu? Aynı şey. Hem radyom yok.

Sonra, yarın da kapalı olursa dükkânlar? Ya öbür gün de. Ya daha öbür gün de. Ya hep kapalı olur ve bir daha açmazsa dükkânlar, bakkallar, fırınlar, kasaplar, manavlar?

Ne yiyeceğiz? Ne içeceğiz? Nereye gideceğiz?

DÜŞ

Garip bir düş gördüm.

Sokaklardayım, dolaşıyorum ve hiç kimseler yok. Üstelik tüm kapılar kapalı. Tüm kapılar... evlerin, hanların, dükkânları kapıları ... Yolda benim gibi biriyle karşılaşırım da durumu öğrenirim, diye merakla yürüyorum. Loş bir ışık havada. Sabahın ilk saatlerinin ışığı. Kaldırım kıyısında çöp bidonları. Ama benden başka hiçbir canlı göremiyorum çevrede. Ne bir kedi, ne bir köpek, ne bir insan.

Birden aklıma, çocukluğumuzda oynadığımız bir oyun geliyor. (Garip değil mi; bir düşte insanın aklına bir şeyin gelmesi?) Kapıların zilini çalıp kaçmak oyunu bu. Birkaç kapının zilini çalıyorum, ama çocukluğumdaki

gibi kaçmıyorum. Bekliyorum. Ve çaldığım hiçbir kapı açılmıyor. Böyle sekiz-on kapıyı çalıp, hiçbirinin açılmadığını görünce, oyunun anlamı kalmıyor.

Böyle, yürüye yürüye, alana değin varıyorum. Alandaki saate bakıyorum, 9:25. Ama durmuş. Ben saate bakarken, birden yeri göğü inleten bir patlama oluyor.

Uyanmışım.

ÖYKÜMSÜ

Çarşamba günü, öğleden sonra, saat iki sularında, Çiçek Pasajı' ndan çıkmış, bugün hangi filmi göreyim diye, sinemaların afişlerine göz atarken, bir ayakkabıcı dükkânında bağınş çağı-nşlar duyup, irkildim. Benim gibi sesleri duyan birkaç kişiyle birlikte mağazanın kapısından içeri baktık.

İçerde, mağaza sahibi olduğu anlaşılan, kalantor, şişman bir adamla, anarşist olduğu anlaşılan, parkalı bir delikanlı tartışıyorlardı.

Mağaza sahibinin yüzü ap-al olmuştu. Bağırmak istiyor, bağı-rarnıyordu sanki.

Anarşist, mağazanın çıkışına baktı ve bizi gördü. Silâhını çekti.

- Açılın, dedi.

Açıldık.

Mağazadan çıkar çıkmaz, silâhını sakladı ve kosar adım Ağa Camiin yan sokaklarına saptı.

ÖZNEL

Anlıyorum. Her şeyi anlıyorum. Dükkânları açtırmayanları da, dükkânları açmayanları da. Garip günlerde yaşıyoruz. Anlıyorum.

Adım gibi biliyorum ki bu eylem, karanlık güçlerin ne ilk, ne son eylemi. Ama anlıyorum. Güçlerini göstermek istiyorlar. Biz, sizden daha güçlüyüz,

demek istiyorlar. Bunu göstermek istiyorlar. Anlıyorum.

Dükkânlarını açmayan esnafı da anlıyorum. Korkuyorlar Yarın bir bomba ... hop ... tüm dükkânınla birlikte sen de uçmuşsun. Onları da, onların korkularını da anlıyorum.

Garip bir dönemde yaşıyoruz. Bunun bilincindeyim. Ortada bir kavga var. Bu kavgayı anlıyorum. Niçin'ini, Neden'ini. Anlıyorum. İster istemez böyle olacaktı. Kaçınılmazdı. Gidişatımız böyleydi. Bunları görmemek, anlamamak için kör olmak gerekirdi. Anlıyorum Ama ne yazık ki elimden hiçbir şey gelmiyor

NESNEL

Bugün, dükkânların hemen hemen tümü kapalıydı. Bir tedhiş grubunun eylemi sonucu olduğu söyleniyor. Dün, söz konusu örgütün militanları, dükkânlara tek tek uğrayıp, yarın (bugün) dükkânlarınızı açmayacaksınız, demişler. Tehdit etmişler. Kapalı olan dükkânların sayısına bakılırsa, bu buyruğa büyük çapta uyulduğu anlaşılıyor.

Bu eylemin amacı, şu ana değin açıklanmamışsa da, bir güç belirtisi olarak değerlendirilebilir.

Dükkânlarını açan, tek tük esnaf, bu tehdidin dışında kalanlar mı, yoksa tehdide kulak asmayan kişiler mi?

Doğrusu merak konusu.

KAÇIKSI

Hayrettir, şayan-ı hayret, sıkılmadan, utanmadan dolaşıyorlar sokaklarda ya da evlerinde yan gelip yatıyorlar, kan emiciler, ama açmıyorlar dükkânlarını ki kıymamızı alalım, patatesimizi alalım, tenceremizi kaynatalım.

Kış bastırdı ya, fiyatları artıracak domuzlar.

Devlet yok mu, kontrol yok mu, zabıta yok mu bunlara dükkânlarını açtıracak?

Bakacak olursanız sanki yok. Zaten ne var ki?

Ne onur kaldı, ne konur.

Bunların düzinesini tek elden düzeceksin ki öcünü alasın. Val-lah ki bu bile yetmez.

Dün müydü, yoksa önceki gün mü, ansımıyorum, ama griler içinde, tüm renklerin, yarım tonda belirdiği bir saatte çıktım sokağa. Parka değin yürümek, bu kireç tutmuş ak kemiklerimi hareket ettirmek istiyordum. Yürüyerek, damarlarımdaki al kanın akışını biraz olsun hızlandırmak. Günlük beden eğitimi programımı uygulamak, anlayacağınız.

İstanbul'un bu puslu ışığını oldum olası çok severim. Bir kez, gözleri rahatlatır. Sonra, renkler, tüm o maviler, kurşunîler, neftiler, bu ışıkta iç içe, zıtlaşmadan belirir. Belki birbiri içinde kaybolurlar, demek daha doğru olur.

Caddede yürürken, dikkatimi çeken bir olay oldu, bu ışık caddede de sürüyordu. Dükkânların o iğrenç, renkleri yok eden neon ışıkları yoktu sanki.

Baktım, gerçekten yoktu. Elektrik kesintisi zaman zaman iyi oluyor, diye düşündüm.

Parkta da kimse yoktu. Bebelerini hava almaya çıkaran anneler, dadılar, hizmetçiler... hiç kimse.

Koca parkta, tek başıma, yeşil bir sıraya oturdum. Dolmabah-çe'den, karşı kıyıları, kiremit rengi Üsküdaı'ı, morumsu Ha-rem'i, lacivert denizi ve kirli-beyaz Topkapı Sarayı'nı seyrettim. Biçimler net değildi, renkler de iç içe. Böyle çok daha güzel ve değişik.

Sonra kara kara gençliğimi düşündüm. Heder olan o güzelim pembe günleri. Yağmur çiselerneye başlayınca kalktım. Evin yolunu tuttum.

Hep o gri ışık. Ana caddede bile.

Elektrik kesintisi sabahın bu saatinde devam ediyordu demek. Aman gündüz olsun da gece olmasın.

KIZGIN

Çayımızı yudumluyorduk. Eski bir dostumla. Kâğıt fiyatlarından, bu fiyatların gerçek bir sansürü oluşturduğundan, yayınevlerinin, dolayısıyla biz kitapçıların bundan böyle işimizin zor olduğundan söz ediyorduk. Yeni çıkan bir romanı gösterip, Dört yüz lira; dört yüz sayfa ve dört yüz lira, üstelik ikinci baskı, hadi al da oku bakalım, diyordum. Hadi al da sat bakalım, diyordum. Kime satacaksın? Para babalarına mı? Onlar zaten okumuyor. Hangi öğrenci, hangi öğretmen dört yüz lira verip alabilir bir kitabı? Ve bir araştırma, inceleme de değil kardeşim, bir roman ... Kitapsever dostum da, bana, bizim gençlik dönemimizdeki gibi, kitap kiralayan dükkânların açılabileceğinden söz ediyordu ki bir genç dikildi karşımıza.

- Bu dükkânın sahibi siz misiniz?

- Benim, dedim.

- Yarın dükkânınızı açmayacaksınız.

-Niçinmiş o? dedim.

- Örgütümüzün başlattığı bir eylem. Bu caddede hiçbir dükkân yarın kepenk açmayacak. Açacak olursanız...

Eli belindeydi.

Şeytan dedi, bırakelindeki çay bardağını, al belindeki tabancayı, sok...

- Bana bak delikanlı, dedim, burası kasap dükkânı değil, kuyumcu dükkânı hiç değil.

Burada tişört satmıyoruz. Kitap satıyoruz. Alıp okuyasınız, akıllanasınız, bilinçlenesiniz, Hanyayla Konyayı bilesiniz diye.

- Ben onu bunu bilmem, örgütün buyruğu, yarın...

- Örgütün buyruğu ha! İşte, sana Marx'lar, işte Lenin'ler, istersen Mao ve Stalin de var. Dilersen Castro'yu, Che'yi oku. Enver Hoca bile var. Örgütün,

bir kitapçıyı kapatmanı nasıl ister senden?

-Tüm dükkânlar, dediler bana. Yarın kapalı olacak, kepenk açmayacak.

- Bir de şunu bil delikanlı, konuştuğun adam, 1952 tevkifatın-da, yani sen daha ananın karnında yokken, inançları uğruna ...

- Bana hikâye anlatma babalık...

- Hikâye anlatmıyorum yavrum, dedim. Hikâye anlatmıyorum, yalnız bir kapıyı açarken, ardında kim var, ne var, onu bilmeni istiyorum. Hadi. .. hadi şimdi çık git, örgütünün buyruklarını iletip görevini yerine getirdin. Şimdi elini belinden çek, kır git, dedim.

Çıktı gitti.

Baktım, kitapsever dostum da gitmiş.

Acı acı güldüm. Soğumuş çayımı içtim. Ve derin derin içimi çektim.

EĞRETİLEME

Kaptansız bir gemideyiz. Hiç kimse nereye gideceğimizi bilmiyor.

Amaçsızca gökboşluğunda kana t çırpan kuşlar gibi ordan oraya gidiyoruz. Ama çaldığımız tüm kapılar kapalı. Vardığımız her yer, boyumuzu aşan bir duvar. Deliksiz taş bir duvar. Ardında neler olup bitiyor, bilen yok.

MİLİTAN I

Bana da görev verildi. Örgütün aldığı bir kararı uygulatma görevi. Benim gibi birçok arkadaşa da bu görev verilmiş olmalı. Eylemimize aynı gün, aynı anda başlayacağız. Belli semtlerde, tüm dükkânların yarın kapalı olması gerekiyor. Başka bir bilgi vermediler. Zorda kalmadan silâh kullanmamamız istendi. Kendimizi gizlemedik. Dükkânlara bir bir, bir müşteri gibi girdik. Patronu bulup, yarın kepenk kapatmasını istedik. Korkanlar vardı. Peki, diyenler vardı. Niçin? diye soranlar vardı. Biz eczaneler de mi? diyenler vardı. Tümüne, gereken yanıtı verdik.

Bizim gruptakiler hiçbir karşı koymayla karşılaşmadı.

FİLM ÖYKÜSÜ

Jenerik 7: "SABAH"

Kamera, sabahın ilk saatlerinde, kentin ana caddesinde ilerler. Bomboştur cad de. Kaldırımların kıyısına bırakılmış çöp bidonları. Yer yer gelişigüzel atılmış, caddeye taşan çöp öbekleri. Çöpleri karıştıran birkaç kedi.

Bir polis /eep i geçer.

Caddenin ışıkları birbiri ardı sıra sönmeye başlar. Kamera yükselir, sönen lambalar, elektrik, telefon kablolarından oluşan ağın arasından gökyüzünü görür.

Jenerik II: "ÖĞLE"

Kamera aynı caddede. Aynı yolu izler. Çöp bidonlan kalkmıştır. Kaldırımlarda insanlar, caddede taşıtlar. Köşe başlarında ellerinde silâh, askerler.

Kamera indirilmiş bir kepengi gösterir. Uzaktan, sonra yakın plan. Kepengin üzerinde, soldan sağa, kepengi tüm genişliğiyle kaplayan "KAPALI" yazısı.

Daha sonra vitrinler. Birinci vitrinin önünde durur. Işıksız, loş bir vitrin. Vitrine (içerden) yapıştırılmış pankartlar:

TEK FİYAT BÜYÜK UCUZLUK YARARLANINIZ!

2.900 TL.

Bir başka vitrin. Bir hazır giyim mağazasının vitrini. Paltoları, yağmurlukları, erkek giysilerini, gömlekleri, kravatları görürüz.

Sonra birbirini izleyen (çok çabuk) etiketlere zoom:

14.950 TL.

7.400 TL.

3900 TL.

15.500 TL.

890 TL.

Vitrin oyunu, aynen (değişik vitrinlerde) devam eder. Örneğin, bir mobilya mağazası. Bir parfümeri. Bir çorap mağazası v.b.

Jenerik III: "AKŞAM"

Kamera bu kez ana caddeye öbür ucundan girer. Genel plan (geniş açı). Yeniden caddede ilerlemeye başlar. Yeniden silâhlı askerleri, kaldırımda dolaşanları, sinema afişlerini görürüz. Ve tüm bunlar büyük bir hız içinde olur.

Yolun sonuna geldiğimizde, kamera Taksim Alanı görüntüsü üzerinde durur (geniş açı).

Sonra yavaş yavaş Atatürk anıtına yaklaşır. Atatürk anıtı (genel). *Zoom:* anıttaki Atatürk yontusu. Atatürk yontusunun yüzü. Kare donar.

SON yazısı donuk karenin üzerine düşerken,

Ses, *(of!)* - Sayın seyirciler, "Beyoğlu'nda Bugün" programını izlediniz.

Sabah olacak, yıkanıp, tıraş olup, giyinip, kahvaltını edip sokağa çıkacaksın.

Caddeye vardığında şaşıracaksın. Kendini bir başka kentte, bilmediğin bir caddedeymiş gibi duyacaksın. Her sabahki kalabalık olmayacak sokakta. Onun yerine, her köşe başında, elleri tüfekli askerler göreceksin. Arada bir askerî kamyonetler geçecek. Durup asker indirecekler. Sezdiğin olağanüstü (ya da olağandışı) durumu anlamak için tanıdık bir yüz arayacaksın. Ama herkes yüzünü kaçıracak senden. Gazeteni almak için uğradığında tütüncüyü kapalı bulacaksın Yürüdükçe tüm dükkânların kapalı olduğunu göreceksin. Bir düş gördüğünü sanacaksın. Ama uyanık olduğunu

biliyorsun. Yürümeni sürdüreceksin. İşine geç kalmayı göze alacaksın. Bir sonraki duraktan binmek isteyeceksin her sabahki otobüsüne.

Akşam olunca öğreneceksin. Ya da öğlene doğru Bir arkadaşının telefonundan.

Her şeyden önce ana-babaları eğitmek, yola getirmek gerek ki onlar da çocuklarına sahip çıksınlar. Çünkü bunlar çocuk işi değil. Onları kullanıyorlar. Zavallıların kanına giriyorlar. On altı-on yedi yaşında zavallı sübyanlar, ne bilir, ne anlar? Biz onların yaşındayken, kitaptan başımızı kaldırmazdık Ve çok şükür bu yaşımıza geldik.

Halbuki bu çocukların yaşları, başları yok. Yaşamamış gibi yaşıyorlar. Onlara acıyorum, ama elimden hiçbir şey gelmiyor. Yazık bu çocuklara!

Yazık bu vatana!

ÖNCE *1* SONRA

Önce evdeydim, hiçbir şey yoktu. Sonra sokağa çıktım, yağmur çiseliyor. Sonra eve döndüm, kar atıştırmaya başlamıştı. Once hiçbir şey anlamadım. Sokak sessizdi, o kadar. Sonra, bir gariplik sezdim. Önce havadan sandım. Sonra, bunun toplumsal bir olay olduğunu sezinledim.

Önce dükkânların vitrinlerinde ışıklar yanmadığı için. Sonra dükkânların kapalı olduğunu gördüğüm için.

Önce esnafın bir direnişi sandım bunu. Ve çok şaşırdım. Sonra gerçeği öğrendim: terörist/ anarşistler tehdit yoluyla esnafı sindirmişler ve hayat pahalılığını protesto için dükkânlarını kapattırmışlar.

Önce anlar gibi oldum, sonra, biraz düşününce hiçbir şey anlamadım.

Hayat pahalılığı ile dükkânların kapalı olması arasında ne gibi bir ilgi olabilir ki?

Önce saçma buldum. Sonra (iyice düşündükten sonra) gene saçma buldum. Hayat pahalılığını vurgulamak istiyorlarsa dükkânları açmak, ardına değin açmak gerekmez mi?

Önce ardına değin açmak, sonra malların üzerine 500, 1000, 5000,10000 liralık etiketleri koymak?

İnsan önce düşünür taşınır, sonra yapar yapacağını.

BENCİL

Kendim için konuşmuyorum, ben et yesem n' olur, yemesem n'olur? Yiyeceğimiz kadar yemişiz biz. Ama çoluk çocuk var. Bebeler var. Hadi eti bir kıyıya koyalım, portakal da yemeyelim, giysi de almayalım, kitap, gazete de okumayalım. Ama eczaneler. .. Nezleyim. Üç eczaneye gittim. Üçü de kapalı. Burun damlamı nerden alacağım? Hadi benimki nezle, önemsiz, kendiliğinden de geçer, ama ya kalp hastaları? Diyelim ki kalbim rahatsız. *Trinitrin'e* ihtiyacım var. Nerden bulacağım *Trinitrin'i.* Hoş, eczaneler açık old uğunda da yokmuş. Geçende, bir paket pamuğu bile zor buldum.

Bugün canım sucuklu yumurta istemişti. Evde yumurta var, ama sucuk yok.

Bakkallar kapalı. Ankara Pazarı bile kapalı. Gel de bul sucuğu. Neyse, yarın yeriz biz de.

Tabii, canım yarın da sucuklu yumurta isterse. Ve dükkânlar açık olursa. Ve dükkânlarda sucuk bulunursa. Ve tabii yağ...

İKİLİ

Öğlene, saat on ikiye doğru çıktım evden. Hava yağmurlu ve yağışlıydı. Kaldırımlarda yürüyerek ana caddeye çıktım. Cadde ve kaldırımın iki yanında sıralanan dükkân ve mağazaların vitrinlerinde ışıklar yanmıyordu ve loştu. Sonradan öğrendiğime ve bana söylendiğine göre, anarşist ve teröristlerin eylemi sonucuymuş bu durum ve dükkânların kapalı olması. Tehdit edilip korkutulan dükkân sahipleri, ürkmüşler ve dükkânlarını açmaya cesaTet edememişler. Durumu ve olayı ayrıntılarıyla öğrenmek için bir gazete almak istedim. Ama köşedeki tekel bayii ve gazeteci de kapalıydı.

Biraz daha yürüdüm ve bu durum canımı sıkmaya başladı. Hoş, bir şey almaya niyetim yoktu ve ihtiyacım da yoktu. Ama gene de canım sıkıldı ve içimi hafakanlar bash. Belki bu eylemin amacını sezmediğim, bilmediğim, görmediğim ya da çıkaramadığım için.

Hiçbir şeyden habersiz olarak yaşıyoruz ve sonra da sokak ortasında ölüyoruz ya da öldürülüyoruz.

Acaba solcu anarşistlerin mi, yoksa sağcı teröristlerin bir eylemi mi?

N'olursa olsun, o ya da bu. Yapacağım ve elimden gelen bir şey yok. Kaldırımlarda yürüyerek eve döndüm. Yağmur kara dönmüştü ve lapa lapa yağıyordu.

SOYLU

Sabahın erken saatlerinde, her zamanki gibi, gün doğumunun kızıllığı daha yitmemişken gökyüzünden, kalktım, duşumu aldım, tıraşımı oldum ve beni bekleyen kahvaltı masamın başına oturdum.

Rafadan yumurta yapmayı bu köylülere öğretemedim ve bu gidişle de öğretemeden öbür dünyaya göçeceğim. Ya az pişirirler, akı beyazlaşmaz, ya çok pişirirler, sarısı katılaşır. Bu defa, sarısı katılaşmıştı ve bittabi yemedim. Buna mukabil ekmekler iyi kızartılmıştı, nar gibiydi ve tülbente iyice sarmalandıklarından henüz soğumamıştı. Hususi olarak, sözüm ona, yalnız benim için yapılan, ahududu reçelinin pek azaldığını hissettim. Ve yedikten sonra reçelliğin kıyısına bir işaret koydum. Yarın sabah kontrol edeceğim.

Kahvaltıdan sonra füme takım elbisemi giydim ve bordo rengin hâkim olduğu şal desenli kravatımı taktım. Pencereden baktım, hava soğuk. Bunun üzerine Loden paltomu giydim, bittabi kaşmir lacivert kaşkolumu boynuma dalamayı ihmal etmedim.

Servinaz'a,

- Bir bak bakalım, şoför gelmiş mi? dedim.

Meğer yarım saatten beri mutfakta beni beklermiş. Bu arada iyice zıkkımlanmış olmalı.

Arabaya bindik. Ana caddeye çıktığımızda, etrafta fevkalâde bir vaziyet sezinledim.

Şoföre,

-Arabayı yavaşlat, dedim.

Yavaşlattığında, daha dikkatle baktım ve gördüm ki cadde loştur. Çok geçmeden farkına vardım ki gözlerimizin aşina olduğu dükkân ve mağaza vitrinlerinin hiçbirinde ışık yok.

Şoföre,

- N'oluyor, ne var bugün? Elektrikler mi kesildi, yoksa dükkânlar mı kapalı? dedim.

- Dükkânlar kapalı, dedi.

-Sebebi neymiş?

-Anarşistler, dedi küstah.

MİLİTAN II

Perşembe günü, kentin belli semtlerinde tüm dükkânların kapalı kalması için bir eylem girişiminde bulunacağımız ve eylemde bana da bir görev düştüğü bildirildiğinde, görevimi öğrenmeden önce, bu eylemin amacını öğrenmek istedim. Kasapların, manavların, bakkalların, eczanelerin tarafımızdan kapalı kalmaya zorlanmasının halkta yaratacağı tepkilerin ne olacağını sordum.

Bana, Tüm bunlar hesaplanmıştır, dendi ve üzerinde kafamı yarmamam istendi.

Benden istenen, üç arkadaşla birlikte, A. Caddesindeki dükkânlara gidip, Perşembe günü kepenk açmamalarını istemekti.

Zorda kalmadan silâhlarımızı kullanmayacaktık Sabah erkenden yola koyulduk Dükkânda müşteri yokken giriyor, patronu buluyor ve ona örgütün buyruğunu bildiriyorduk

Bir tuhafiyeci dükkânında, görevimizi sona erdiremeden enselendik

İTALİK

Nereye gittiğimizi bilmiyoruz, ama gene de doludizgin bir yerlere gidiyoruz.

Quo Vadis? *Yanıtı bilen varsa beri gelsin. Aslında her gün, herkes (gazetelerin köşe yazarları, politikacılar, dernekler, dernek sözcüleri, işadamları) bir yanıt veriyor. Ama hangisine inanayım? Hiçbirinin inandırıcı bir yanı yok.*

Bence yaşam, her geçtiğimiz gün, anlamını değiştiriyor. Bu anlamı bulup çıkarmak, ona göre bir durum almak zorundayız gibime geliyor. Yani geleceğimiz için. Yani yurdumuzun geleceği için. Yani hepimiz için.

Bilmiyorum, yanılıyor muyum, ben böyle düşünüyorum. Düşüncemi söylüyorum.

UNUTKAN

Hayır, Çarşamba günü değildi, ne de Cuma, Perşembe olmalıydı günlerden, dün olduğuna göre, ama bugün Cumartesi olduğuna göre, ya dündü, yani Cuma, ya da dünkü kapalı dükkânlar, bir önceki eylemin etkisiyle bir gün daha kapadılar. Öyle olmalı. Ancak, ben, buna gene de inanmıyorum. Çünkü televizyonda gördüm. Herkes dükkânını açmıştı. Demek oluyor ki bir önceki gündü, yani bu durumda Çarşamba mı oluyor, Perşembe mi?

Bu açıklamayı yaptıktan sonra, gelelim tanığı olduğumuz olaya. Bankaya, küçük bir para çekmek için uğramıştım. Paraları saydıktan sonra, tümünü cüzdanıma mı, yoksa iç cebime mi, yoksa pantolonumun cebine mi koyayım, diye düşündükten sonra, taksim etmeye karar verdim. Bir beş yüzlüğü ceketimin sağ iç cebine, bir beş yüzlüğü ceketimin sol iç cebine, bir beş yüzlüğü pantolonumun sağ cebine koyduktan sonra, arta kalan beş adet yüzlüğü cüzdanıma yerleştirip, cüzdanımı da pantolonumun arka

cebine koyup, bankadan çıkarken, baktım bir kargaşa var kaldırımda. Bir adım geri çekildim ve aldığım siper vaziyetinden durumu kritik ettim.

Dört genç adam, ellerinde otomatik silâhlar, üç gencin ellerini havaya kaldırtmış, üstlerini arıyorlardı.

Çok geçmeden düdükler duyuldu ve delikanlıları arabaya attılar.

Sonradan polis olduklarını öğrendiğim banka önündeki sivil görevliler, bu gençlerden kuşkulanmışlar ve kıskıvrak yakalamışlar.

Gençler götürüldükten sonra, bankadan çıktım. Ortalık ana baba günüydü. Bankaya bitişik bir halıcı dükkânının sahibi, (hayır, o bir sonraki mağazanın sahibiydi, bankaya bitişik olan bir tuhafiyeciydi) az önce, bu gençlerin dükkânına girdiklerini, kendisini yarın dükkânını açmaması için tehdit ettiklerini anlatıyordu.

Dün, hayır, evveli gün, merakla gidip baktım dükkânını açmış mı, diye. Açmamış. Ne o, ne de başkaları. Halıcının dükkânı dün de kapalı olduğu için, günleri karıştırmış olmalıyım. Bilmiyorum, bugün açık mı? Birazdan gidip bakacağım.

BEN

Ben mi? Benim ilgim yok şahsen. Demek istiyorum ki ben bilmiyorum. Çünkü benim hiçbir ihtiyacım yok. Ben, bugün için yok, demek istiyorum. Yani alışveriş konusunda, demek istiyorum ben. Hayır, ben sokağa çıkmadım. Hiçbir dükkâna uğramadım. Karım söyledi bana. Tüm dükkânlar kapalıymış. Bayram mı, seyran mı? diye sordum ben. Ama şaşırdığımı söyleyemem. Çünkü ben, artık şaşırmıyorum.

Karım, Anarşistler dükkânlara uğramışlar ve kapatmışlar, dedi.

Ben, Kendileri mi kapatmış dükkânları? dedim.

Karım, Canım anlasana, tehdit etmişler adamları, dedi. Şaşırmadım ben. Ama yalnızca sordum: Hangi adamları? Karım, Elinin körü, tabii ki dükkâncıları,dedi.

Bari bir gazete alsaydın da neler olup bittiğini öğrenseydim, dedim ben.

Ah, bu adam beni deli edecek, diye inledi karım. Sana dükkânlar kapalı, diyorum, olanları anlattım.

Ben, Belki başka haberler de vardır bana anlatmadığın, dedim. Gazeteyi bunun için istemiştim ben.

SEN

Sen ne diyorsun yahu? Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu? Bu çocuklar dükkânları kapattırmakla yanlış bir iş yapıyor olabilirler. Yanlışlıkları nerde? Halka daha önce eylemin amacını bildirmemelerinde. Peki ama nasıl bildirsinler? Gazeteleri mi var, radyoları mı var? Sen şaşırmışsın azizim. İş yanlış olabilir. Ama bir bildikleri olmalı. Kabul, senin dediğin olsun, bildikleri de yanlış olabilir. Ama onları tümden mahkûm edemezsin. Bir kez düşün, ne bekliyodun bu gençlikten? Ne verdik onlara? İnanç mı? Bir baltaya sap olmanın erdemlerini mi? Sen ne diyorsun yahu, çocuklar önlerindeki örnekleri gördüler, diplomalı işsizler ordusu. Sen onu benim külâhıma anlat. Ne ideali? Hangi umudu verdik. Umutsuzluk insanı her yere götürür. Evet, tabii, intihara bile. Yanılıyorsun, senin tuzun kuru ve hep kuru kalsın istiyorsun. Nesnel açıdan bak olaylara. Şu ya da bu eylem dolayısıyla yargıya varma. Korkuyosun sen, korkuya-sun. Gerçekleri görmekten korkuyosun. N' olur bugün dükkânlar kapalı olmuşsa? Etini yiyemeyeceğin için mi küplere bi-niyosun?

Asıl sen saçmalama.

YAZDIRMA

Yaz başlık ÇAĞDAŞ TOPLUM VE TERÖR Bugün sosyalist ülkeler dışındaki tüm ülkeler virgül terörün sultası altında yaşamaktadır nokta Ne kadar süreceği ve hangi boyutlara ulaşacağı kestirilemeyen terör virgül Latin Amerika'dan dan ayrı Avrupa'ya, Japonya'ya, Orta Doğu'ya yayılmış durumdadır nokta Her ülkede değişik eylem biçimlerini benimseyen terörün kimi ülkelerde bir odak noktasını oluşturdukları bilinen bir gerçektir nokta Günümüzdeki terör virgül gerek yapısı virgül gerek amaçları yönüyle tarihte bugüne değin örneklerini gördüğümüz terörlerden ayrılmaktadır

nokta Örneğin virgül on dokuzuncu on dokuz Romen rakamı yüzyıl sonunda Çarlık Rusyasında ortaya çıkar Ç ve R büyük terörist akımlar virgül düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün bulunmadığı bir toplumda tırnak içinde hakkı hayır adaleti yaz yerine getiren tırnağı kapa kişiler olarak terörü başka bir savaşım yolu bulunmadığı için seçmişlerdi seçmişlerdinin altını çiz ve nokta Bin-dokuzyüzlerden sonra virgül özellikle bindokuzyüzsekizden sonra bu virgül içinde nihilizmi de barındıran terörist anlayışın değiştiğini virgül tümüyle ortadan kalktığını görüyoruz nokta Hiçbir zaman halkı karşılarına almayan virgül halkın tepki göstereceği hiçbir eyleme girişmeyen Rus teröristleri en büyük kurbanlarını halkın tiksindiği kişiler arasından seçmekteydiler nokta satır başı Bugün yanlış olarak anarşist diye nitelenen eylemciler ise virgül denebilir ki kendilerine örnek olarak geçen yüzyılın teröristlerini değil bindokuzyüzaltmışyedi Ekiminde Bolivya dağlarından can veren Çe ce he e Guevera'yı Guevera okunduğu gibi almaktadırlar ve onlara kent gerillası konusunda yol gösteren de Carlos ce a re le o se Marighela'nın yapıtlarıdır nokta paragraf Bindokuzyüzaltmışsekizi çağdaş terörün başlangıç tarihi olarak gösteremesek bile virgül terörün yayılma yılı olarak alabiliriz nokta Terörizmin her ülkede değişik eylem biçimleri uyguladığını söylemiştik virgül örneğin virgül Güney Amerika'da adam kaçırmalar çoğunluktayken virgül Filistinli gerillalar gözü kapalı eylem yollarını seçmektedirler nokta Ülkemizde bu eylem biçimlerinin birçoğu aynı anda virgül aynı ya da ayrı fraksiyonlarca uygulanmaktadır nokta satır başı Fransa'da birkaç yıl önce sol bir grup Paris' in ünlü yiyim mağazası Foşonu Fe a u ce ha o ne basarak en pahalı virgül lüks yiyecekleri yağma edip fakir halka dağıtmışlardı nokta Dün İstanbul'un çeşitli semtlerinde uygulanan kepenk kapatma altını çiz eylemi de böylesi pasifist pasifisti sil böylesi kan dökme amacı gütmeyen eylemlerden biridir nokta Bu tür eylemler iyi seçildiğinde ve özellikle amaç geniş halk kitlelerine ulaştırıldığında virgül kuşkusuz virgül suçsuz bir insanın virgül örneğin virgül bir erin öldürülmesindeki tepkiyi doğurmayacaktır nokta Amaç ile araç virgül yani nereye hangi yoldan vanlmak istendiği virgül örneğini verdiğimiz bu eylemde kesinlikle saptanmış değildir nokta Saptanmışsa bile bu virgül açıklığa kavuşmadığından ve hedef kitleyle iletim kurulamadığından olumsuz bir tepki yaratmıştır nokta Çağdaş toplumda terör olgusu enine boyuna irdelenmesi gereken bir konudur nokta Bu konudaki görüşlerimizi virgül örnekleyerek açıklamaya devam edeceğiz nokta

DEVRİK

Çıktım sokağa. Perşembe günlerden. Baktım sola sağa. Alacaktım bir kilo soğan, iki kilo patates, yarım kilo kıyma, yapacaktım iki öğün bizim veletlere yemek. Ama bulasın bir açık dükkân. Ne sarımsak, ne kıyma, ne et, ne ekmek. Döndüm boş elim evime. Bakındım var mı köşede kalmış bir şeyler. Hayır, yok hiçbir şeyler. Biraz yağ, biraz soğan, biraz kurumuş ekmek, yarım kilo makarna. İki baş sarımsak, biraz un, tuz ve biber, her zaman bulunur onlar ve de salça, yazdan kendi elimle yaptığım.

Düşündüm ne koyacağım çocukların önüne diye. Karar verdim sonunda, yaptım bir pirehu, az yağlı, bol sarımsaklı ve fukara işi yoğurt Yediler şapur şupur.

Zor işi bizim kapıcı milletinin. Ama çalmadı kimse zili. Cart, git kasaba. Zırr, git bakkala. Pırr, uzan manava. Perşembe bugün, ama Pazar gibi. Keka oh!

SORU

Niçin kapalıydı dün dükkânlar, mağazalar, bakkallar, eczaneler?

Baktım, yalnız bir çiçekçi dükkânı açık. Niçin?

Ekmek yerine çiçek mi yiyeceğiz ? Biftek yerine karanfil mi? Niçin kapadı dükkânını esnaf? Sözüm ona anarşistler gözlerini korkutmuş. "Yarın kepenk açma yok!" demişler, esnaf milleti bu tehdide pabuç bırakmış olabilir mi? Hiçbir şeye pabuç bırakmayan esnaf, yeni yetme delikanlı anarşistleri dinlesin ve ağız birliği yapmış gibi, kasabından bakkalına, manavından tütüncüsüne, dükkânını açmasın, olacak şey mi bu?

Benim aklım almıyor, ama zaten, artık benim aklım neyi alıyor ki?

Devran değişti ve biz bunu anlıyor muyuz? Daha da değişecek, anlayacak mıyız? Böyle konuştuğum zaman dostlarım niçin kızıyorlar? Doğruyu söylediğim için mi?

YORDAMSI

Ne sabahtı, ne akşam, öğlen de değildi, öğleden önce (kuşluk vakti diyebilir miyim?) çıktım caddeye. Ana caddeye değil, bizim apartmanla ana cadde arasındaki sokağa. Dükkânların kapalı olduğunu ilk orda, görmedim, çünkü daha önceden biliyordum bugün dükkânların kapalı olacağını. Ama gene de görmek istedim ve gördüm ki kapalılar. Yalnız sokak araların-dakiler değil, ana caddedekiler de kapalı. Yalnız bakkal değil, kasap değil, tütüncü değil, manav değil, tuhafiyeci değil, çiçekçi değil, tümü kapalıydı.

Sonradan öğrendiğime göre, tabii ki ihtiyar olmayan, ne de orta yaşlı, giderek ne de genç, çocuk yaşta kişiler (militanlar diyebilir miyim?) gelip, hayır, dükkânları kapamalarını salık vermemişler, böyle bir şey istememişler, yalnızca örgütlerinin buyruğunu iletmişler.

Ben kapalı dükkânları görmedim değil, gördüm, ancak tümünü değil. Çünkü böylesi bir iş (bir denetleme diyebilir miyim?) benim işim değil. Bana böyle bir görev verilmiş değil. Verilseydi de yapar mıydım, orası da belli değil. Hiç değil.

Yüzünden düşen bin parça olacak bir yüz.

Korkulu, saldırgan, acımasız bakışlar.

Ağlayayım mı, güleyim mi, bilemeyen dudaklar.

Uzun bir çene.

Omza yapışık kısa bir boyun.

- Açmadıksa açmadık işte dükkânı. Daha bir diyecen mi var? II/

Nasssılmışşş? diyen bir yüz.

İnce, kemikli, uzun.

Gözleri (kara) fıldır fıldır.

Elmacık kemikleri çıkık.

Teni soluk.

Dudakları ince.

Gülümser gibi.

Boynu uzun. Genç yaşında âdemelması fırlak.

Kazak dik yaka. Giysi parka.

III/

Saçlar bigudiden yeni çıkma.

Yüz, ablak.

Kirpikler rimelli.

Burnundan soluyor.

Dudaklar etli.

Boyun kalın, güdük.

Bluz, iki göğüs arası açık.

N'oluyor bugün? diyen bakışlar.

IV/

Yüzü esmer, kavruk.

Gözleri kestane.

Tıraşı üç numara.

Boynu ince, uzun.

Elinde otomatik.

- Beyim kapattı anarşistler bugün dükkân. Böyle, dedi. Nöbette.

BİTKİSEL

Yeşilliğe hasret gideceğim. Eskiden bahçeli evlerde otururduk, şimdi apartmanlarda. Eskiden balkonlanmızda hatmiler, sardunyalar yetiştirirdik, şimdi kalorifer isinden çamaşır asamıyoruz. Eskiden salonumuzda devetabanlan vardı, şimdi naylon bitkiler. Eskiden çarşıya-pazara çıktığımızda, çarşı-pazar bir kış bahçesi gibiydi, bugün bir çöl gibi.

Eve biraz yeşillik alayım, diye çıkmıştım pazara. Ne lahana, ne pırasa. Ne biber, ne enginar. Ne domates, ne patlıcan. Ne turfanda bakla, ne karalahana.

Tümden kapalıydı manavlar. Bir kıvırcık, bir demet soğan, bir demet maydanoz bile alamadım.

Ne yiyeceğiz? Kuru fasulye ve pilav mı? Yoksa makarna mı? Mümbit bir ülkede yaşıyoruz, ama ortalık yeşillik değil, kara. Kapkara.

Yok efendim, anarşistler dükkânları kapatmış. Yok efendim, esnaf grev yapıyormuş. Peki ama, halk ne yiyecek? Vitamini nerden alacak?

Yeşil renge, yeşilliğe, sebze ve meyveye hasret kaldı İstanbul. Zavallı İstanbul'um. Zavallı İstanbullum.

DEGİL

Manavdaydım, kasapta değil. (Kasap manavın yanında, ikisi aynı kişinin, ama olsun.) Taze patates alıyordum, domates değil. Bana biraz pahalı geldi, taze patatesin fiyatı, turfanda enginardan -ateş pahası- söz etmiyorum. Benden başka müşteri yoktu dükkânda. Yandaki kasapta da bir hanım vardı, bonfilesinin, pirzola değil, temizlenmesini bekliyordu.

Kapı açıldı ve içeri biri girdi. Yaşlı değil, delikanlı. Sırtında bir parka vardı. Ama bizim asker parkalarından değil. Uzunca boylu, sarı benizliydi, ama hastalıklı bir görünüşü yoktu. Sağlıklı da değil.

- Patran kim? diye sordu.

Benim patatesleri tartan tezgâhtar, kasayı gösterdi başıyla. Oysa, kasadaki patronun oğluydu, patronun kendisi değil. Delikanlı kasaya gitti ve bir şeyler söyledi. Patronun oğlu, patronun kendisi değil, kapıya baktı. Kapının önünde de, bana ya da tezgâhtara değil, içerdeki delikanlıya benzer biri duruyordu. Sanki yolu, daha doğrusu manava ve kasaba girişi, çıkışı değil, kesmiş gibiydi.

Eğlendirici değil, önemli bir şeyler olduğunu, birimiz değil, hepimiz anlar gibi olmuştuk.

Bonfilesini bekleyen hanım,

- N'oluyor? dedi.

Delikanlı, "Sen sesini kes" değil,

- Kapa çeneni, dedi.

Sonra çıktı gitti. Hayır, çıkıp gitmedi, kapının önünde bir an durdu, kasaya döndü,

-Anlaşıldı mı? dedi. "Tamam mı?" değil.

Kasada oturan patronun oğlu,

-Tamam, dedi. "Anlaşıldı" değil.

Sonra çıkıp gitti, parkalı, uzunca boylu, sakalları yeni bitmekte olan, soluk yüzlü delikanlı. Onunla birlikte kapının önünde bekleyen de.

- N'oldu? diye sorduğumda, kasada oturan patronun oğlu,

- Hiç, diye cevapladı. Anarşistler yarın dükkânları kapamamızı istiyorlar, bugün değil.

Bonfilesini alan kadın, kasaba,

- Öyleyse, bana iki kilo da karışık kıyma çekiver yavrum, dedi. Dana olsun, koyun değil.

Ben patateslerimi, yerelmalarını değil, alıp çıktım. Bu arada bir kilo da havuç aldım, çok incelerinden değil, çok kalınlanndan da değil.

- Teşekkür ederim, dedim kapıyı açan çırağa.

- Hiçbir şey değil, dedi.

ÖNLEM

Bakındı! Şimdi de dükkânlar kapalı! Durup dururken! Neymiş?! Anarşistler! Teröristler! Sağcılar! Solcular! Eylem! Bu kelime de yeni türedi! Türemez olaydı! İşine gideceksin! Otobüs yok! Alışveriş yapacaksın! Dükkân yok! Okuyacaksın! Gazete yok! Anlatacaksın! Dinleyen yok! Dinleyeceksin! Anlatan oo-oohhhh! Ne?! Söylenen ne?! Çam sakızı! Yetti artık! Yetti de n'oldu?! Koyun! Kimse başkaldırmaz!

Ben de kalkmış kendimi yoruyorum! Lâf dinleyen kim?! Kimse! Herkes bildiğini okuyor! Bugünlere böyle geldik! Bugünlerden böyle gideceğiz! Kimin umurunda! Ah! Ah ki gençliğim! Ah ki gidişatımız!

Ört ki ölem!

Vallahi öyle!

Dük açtı dün, bugün kaplı Çok şadımbu unuma. Günlede Per-şem.

Zar olsa nese. Ama şembe. Dilor ki şistlerin iş iymiş. Ben lama-dım.

Niçin anar dük kapatsın? Bu işte bir ş var.

Ordum oruşturdum, emedim. Kime. Kimse. Bi ilen arsa ıkıp öylesin.

SORGU I

- Hangi örgüttensin?

- Buyrukları kimden alıyorsun?

- Bu eylemin anlamı ne?

-Arkadaşların her şeyi anlattı. Konuşursan kendi iyiliğine.

- Üçyüzünüzü yakaladık. Tümünüzü ele geçirmemiz işten değil. Sana buyruk veren, seni bu yola iten köpekleri de yakında burada göreceksin.

- Konuşmayacak mısın?

- Biz seni konuşturmasını biliriz.

SİMGESEL

Büyük bir mezbaha bu kent. Her gün büyükbaş, küçükbaş hayvanlar kesiliyor. Binlerce kilo et, sakatat dağıtılıyor ve bunlar tükeniyor. Sonra yenileri geliyor. Bu kesimin, kan dökümünün sonu gelmiyor. Halkın hemen hemen tümünün etobur olması dolayısıyla kentin mezbahaları ve kesimler yetersiz kalıyor.

Kendi büyük bir mezbaha olan bu kentin birçok yerindeki dükkânlar bir gün kapanıverdi. Kendiliğinden. Sanki sihirli bir el değmişti. Caddeler, sokaklar, sessizliğe büründü. Vitrinler aydınlanmadı. Sokağa çıkanların sayısında bile bir azalma olduğu söyleniyor. O gün, kentin mezbahalarında ne kadar kan aktı bilmiyoruz. Ancak, dükkânların kapalı olması dolayısıyla et, kelle, yürek, beyin satışlarının durduğu bir gerçek.

FOTOĞRAF

Gazetede bir fotoğraf. Siyah-beyaz. Kentin ana caddelerinden birini gösteriyor. Fotoğraf makinesini gören insanlar kaçmış gibi. Işığa bakılırsa güpegündüz çekilmiş fotoğraf. Dükkânların, mağazaların vitrinleri karanlık. Ve vitrinlerin önünde kimseler yok. Yalnız arabalar. Kaldırımlarda ise birkaç kişi. Özellikle silâhlı askerler göze çarpıyor.

İnsanların yüzleri pek seçilmiyor. Baskı da çok kötü. Tramlar şişmiş ve baskıda çok mürekkep yemiş.

Havada gizli bir korku var.

Fotoğrafa bakanın korkusu mu bu?

Fotoğrafı çekeninki mi?

Yoksa gerçekten, bir objektifin yakalayabileceği yoğunlukta, elle tutulur bir korku mu vardı bu fotoğrafın çekildiği gün ve saatte ana caddede?

Fotoğraf-altı bu sorunun yanıtını vermek için yazılmış sanki: "Dün, sol tedhiş örgütlerinin tehdidi sonucunda şehrin birçok semtinde esnaf dükkânlarını açamamıştır. Fotoğrafta, dünkü İstiklâl Caddesi'ni görüyorsunuz."

İÇ KONUŞMA

... şaşırmıştım öylesine garipti ki ilkin hiçbir şeyden haberim olmadığı için fakat anlamıştım sanının ancak ne zaman ki tümü kapalıydı bilmiyorum olağanüstü anlamıştım ancak solcular mı sağcılar mı yoksa esnafın bir gösterisi mi bunu öğrenmem daha sonra ve tabii hiçbir şeyi değiştirmedi Aysel'e uğradığımda anlattım ve hadi çıkıp bir gezelim dedi oysa ben sıcaktı evi bir kuş yuvası gibi bu soğuklarda evi sıcak olan o çıktık ve sonra döndük ona olağanüstü bir başka durumdan söz ettim o gün az önce karar almıştım gidecektim nereye bilmiyorum ama kararımı almıştım ve gidecektim belki daha sıcak belki daha rahat ama neresi bilseydim ona yalnızca gideceğimi bu olağanüstü kararı aldığımı Aysel dinlemedi bile elinde sıcak konyak kadehi göğüslerini okşuyordu.

- Kimden aldın buyruğu?

- Örgütten.

- Onu biliyoruz. Sana buyruğu verenin adını soruyorum.

- Nuri.

- Nuri, ne?

- Soyadını bilmiyorum.

- Nerde aldın buyruğu?

- Sokakta.

- Hangi sokakta?

- Hamam sokağında?

- Hep sokakta mı buluşursunuz?

- Evet.

- Peki, nerde, ne zaman buluşacağınızı nasıl öğrenirsiniz?

- Birbirimize haber veririz.

- İlk buyruğu kim verir.

- Belli olmaz.

- Bak oğlum, araştırdık, sen iyi bir aile çocuğusun. Baban efendi bir adam, doktor, seni düştüğün çukurdan kurtarmaya çalışıyoruz burda.

-Bize her şeyi olduğu gibi anlatırsan, hem canın yanmaz, hem de yararlı bir iş yapmış olursun, ailene kavuşursun.

-Şimdi sorularımızı cevaplandıracak mısın?

- Cevaplandırıyorum ya!

-Arkadaşların kimler?

- Benimle birlikte yakaladınız ya!

- Onları değil, öbürlerini soruyorum.

- Başkasını tanımıyorum.

- Nuri kim?

- Bilmiyorum.

- Seni kurtarmamıza yardımcı olmak istemiyorsun demek.

- Size bilmediğimi söyledim, gerçek bu.

- Bilip bilmediğini şimdi görürüz.

- Beni yakaladınız. Ama konuşturamazsınız.

- Şimdi görürüz.

KEKELEME

Ba-ba-bakkal-kallar ni-niçin ka-ka-kapalı bu-bugün? Gü-ü-üüün-lerden Pe-per-şembe, Perşembe, yoo-yook-saa Cuma mı? Cuma ol-ol-sa ne ya-ya-yazar? Pazar diil ya. Biir bu eee-eksikkk-ti. Yooo-ooort yooook. Yuuuuuu-mmmmmurta yoook. Yeeee-mek yoook. Yok. Deer-diiii-miii kiii-me anla-taa-yımmm? Öööööl-sek de kuuu-urt-uuulsak. Bari.

TELGRAF

(Alındığı gibi yazılmıştır.)

BİZİM CADDEYE BÜM TÜKKANLAR KAPALI STOP ANA-SİSTLER TEHDİDİ ALTIYIZ STOP BİZDE KAPADIK STOP NE KADAR BİLMİYERUZ STOP AÇALIMMI STOP DURUM VAHİY STOP POLİS AÇ DİYOR STOP AÇALIMMI STOP DÜKKANDAYIZ BEKLİYORUZ STOP EMİRLERİNİZİ TELLE BİLDİRİNİZ STOP

TELEFON

- Alo, bugün dışarı çıktın mı canım? Çıkmadınsa, hiç çıkma. Çünkü çıkılacak sokak kalmamış. Her köşede bir cip, her adım başında dört asker. Dükkânlar kapalı. Evet, evet, bakkallar da, kasaplar da. Hepsi. Nasıl? Hayır, sıkıyönetim değil, grev de değil, anarşistler... Kapıcıdan öğrendim, bütün dükkânları tek tek silâhla dolaşmışlar ve açtırmamışlar. Açanı öldürecek ya da dükkânına bomba koyacaklarmış. Hayır, henüz bir patlama olmadı bu taraflarda. Buzlukta biraz et var, onunla idare edeceğiz birkaç gün. N'apalım? Nasıl, canın sıkılıyorsa bana gel. Benim de canım sıkılıyor. Biraz lâflarız. Haklısın, gerçekten dayanılmaz oldu. Nereye gittiğimizi bilen mi

var? Hadi, kapatıyorum telefonu. Bekliyorum. Yemeği beraber yeriz. Hoşça kal.

GÜNLÜK

14 Şubat/Gece

Bugün hava çok soğuktu. Önce yağmur, sonra sulu kar, sonra da kar.

Sabah geç kalktım. Kaloriferler yanmıyor ve bu soğukta çalışmak, çok zor. Okumak bile. Üşürken okuyamıyorum. Daha doğrusu okuduklarımı anlayamıyorum.

Isınmak ve vakit öldürmek için bir sinemaya gittim. Emmanuelle II. Sylvia Kristel'in oyunu kötü. Ama, tüm ölçülerine karşın erotik bir yapı. Oysa, film erotik olmaktan çok uzak. İyi bir porno bile değil.

Filmi çok rahat seyrettim. Sinemada çok az seyirci vardı. Tedhişçilerin dükkânları kapattırma eylemleri dolayısıyla olmalı.

Sinemadan çıktığımda baktım, banka ve sinemaların dışında hemen hemen tüm mağaza ve dükkânlar kapalı.

İstiklâl Caddesi öp-ölüydü.

Eve döndüm. Elektrikli ısıtıcıyı masanın üzerine koyup birkaç sayfa çeviri yaptım. Sonra televizyon programlarını izledim. Dayanılır gibi değil.

İlk kez, evlenmemekle iyi bir iş yapmadığımı düşündüm.

AYAKTAKIMI

Valla bilmiyorum, bilmek zorunda da değilim, zaten bilgim ve kafamın yapısı müsait değil. Çarşıya çıktık dükkânlar kapalıymış. Kapalıysa kapalı, n' apalım. Biz de alışverişte bulunmayız. Bir gün et yemesek ölür müyüz? Yok efendim anarşistler tehdit etmişler, yok efendim açarsanız öldürürüz, demişler, yok efendim...

Allah'tan korkmayan bu deyyuslar, bıyığı terlememiş anarşistten mi korkacaklar?

Bi raconları vardır. Üç gün kaparlar, dördüncü gün açarlar. Gider bakarsın, etin kilosu bin liraya, fasulye iki yüz elliye, peynir beş yüze fırlamış.

Anarşistleri benim külâhıma anlatsınlar.

Onlar da bir âlem ya, o da ayrı hikâye.

MÜNECCİM

Günlerden mübarek Cuma öncesi Perşembe idi. Aktar Mehmet Efendiye uğradım. Maksad, hem biraz hoş-beş, hem biraz alışveriş. Maalesef kapalıydı. Ordan çıkıp kasaba uğradım. Maksad fakire biraz kıyma çektirmek, bizim tekire de birkaç parça artık et almak, biraz da Kemahlı ile çene çalmak. Ne yazık ki Kemahlı da kapalıydı. Artık kahveci Araba uğramadım. O nasıl olsa kapalıdır, zaten kahvesi de yok. Bir ara, bir dolmuşa binip, Mısır Çarşısı'na uzanmayı düşündüm. Maksad, hem biraz gezinti, hem birkaç tütsü, hem de eğer tezgâhı başındaysa, Müntekim Baba ile sohbeti koyulaştırmak ve bir acı kahvesini içmek (onda her daim bulunur kahve). Ancak, hava çok soğuktu ve yağmurun, hattâ karın eli kulağındaydı. Elim boş, eve dönerken düşündüm, bugün günlerden Perşembe olduğu halde bu dükkânlar niçin kapalı? Cuma olsa, buna bir mânâ vermek mümkün. Ama Perşembe?! Doğrusu bir mânâ veremedim.

Her ne hâl ise, fakirhanenin yolunu tuttum.

Çayımı demledim, tekire evdeki yemek artıklarından bir papara yaptım ve tefekküre daldım. Sonra Sultan Hanım geldi. Yanında da gencecik, soluk benizli bir taze.

- Hoca Efendi, dedi, bu tazenin bir derdi var, yemeden içmeden kesilmiş, ne yese, afedersiniz istifra ediyor. Bu durum günlerdir böyle sürüp gidiyor. Size getirmeyi akıl ettim.

Onlara yer ve çay ikram ettim. Zavallı taze, çayı içtikten bir müddet sonra istifra etti. Çok şükür ortalığı kirletmedi.

Kitabı açtım.

Arabi saatime baktım. Not düştüm. Zühal kevhebindeydik. Muhyiddin-i Arabi hazretlerinin eserinde hastayla alâkalı yeri buldum. Ama gene de emin olmak için, hasta tazeyle küçük bir mülâkatta bulundum. Baktım, durumu kitaba uygun. Tazeyi dışarı çıkardım. Sultan Hanıma dedim:

- Hastanın dimağında hafif bir bozukluk vardır. Hekimlerce bunun çaresi yoktur. Bu hastalık tazeye bir Çarşamba günü bulaşmıştır, bir mübarek Cuma gününe kadar yaşarsa yaşar. Sultan Hanım sözümü kesti,

- Aman erenler, bugün Perşembe.

- Kızım, dedim, bugün Perşembe, ama hastanın içinde bir hayli balgam birikmiştir.

Allah'ın izniyle bunların yirmi beş çeşit dermanı vardır.

Ve bu dermanları, Muhyiddin-i Arabi hazretlerinin kitabından tercüme ederek kendisine sayıp döktüm:

- Üzerlik, ihtilej, behlilej, eblej, soğan, yumurtanın iç derisi, afyon, sekbinej, mihdar, günlük, toplak otu, seka, sarmısak, katran, avrat saçı, Yemen şapı, sakız, sumak, zencefil, poy, esi otu, hindistancevizi, miskiamber, ölü otu... Bunlardan en az yedisini balla karıştırıp hastaya vereceksiniz, dermanını ve şifasını böyle bula, dedim. Ayrıca, gene balla yapılmış ve içinde üç tür saydığım ottan bulunan merhemi, tazenin bedenine süreceksiniz, bilhassa karın nahiyesine, diye salıkta bulundum.

- Erenler, biz bunları nerde buluruz, bugün bütün dükkânlar kapalı, diye cevap verdi Sultan Hanım.

- Vallahi bunlar bende yoktur, dedim. Mübarek Cumanın tütsüsü için, bugünden Aktar Mehmet'e uğradımsa da kapalı buldum, bir yol Mısır Çarşısı'na yollanacaksınız, dedim.

- Ordaki dükkânlar açık mıdır? diye sual ettiğinde Sultan Hanım,

- Vallah, orasını bilemem, diye cevapladım. Artık günleri de

birbirine karıştırır olduk. Perşembeleri dükkan kapayıp, mübarek Cuma günü açıyorlar. Bir yol bakın, Mısır Çarşısı'nın esnafı da gününü şaşırmış mıdır? dedim.

Ve zannımca doğruyu söyledim.

Zavallı taze, kapalıysa Mısır Çarşısı da, tutulduğu illetten (ki "Karalık" diyor kitap) kurtulamayacak

GERÇEK-DIŞI

Cuma. Hava açık. Dükkânlar kapalı. Anlaşılır gibi değil. Belki on, belki yirmi dükkâna uğradım. Cigara, et, ekmek, peynir, zeytin almak için. Tümü kapalıydı. Ne zamandan beri esnaf tatil gününü değiştirdi? Ne zamandan beri Pazarın yerini Cuma aldı? Altmış yıl sonra, eski günlere mi dönüyoruz? Bari, Meclisi lağvedip hilâfeti getirsinler. Tüm bunlar rahmetli Menderes'in mirası. Geriye dönmek kolay, ileri gitmek zordur. Kolay yolu seçti. Seçti de n'oldu? Darağacında bitmedi mi sonu? Üç-beş zorba bir araya gelecek, dört-beş cibilliyetsiz esnafla birlikte olacak, kaba gücü kullanacaklar ve Cuma günü dükkânları kapayacaklar.

Ne günlere kaldık!

Bakalım, Pazar günü açacaklar mı? Bunu merak ediyorum. Hem de pek çok. Açarlarsa, bakalım, belediye zabıtası ne yapacak?

POLİTİKACI

... birkaç tüysüz çıkacak, kanlanna girilmiş, aldahlmış birkaç çocuk ve esnaf onların tehdidiyle dükkânını kapayacak. .. Olmaz böyle şey! Devlet buradadır! Ayaktadır! Onların haklann-dan gelmesini bilir! Ancak, burada şunu da hatırlatayım ki esnafın da, korkuya pabuç bırakmaması, hakkını, emeğinin hakkını savunması, yılmadan savunması, direnmesi gerekir. Biz pabuç bırakmayız. Bunlardan üç yüzünü bugün güvenlik kuvvetleri yakalamıştır. Sorguları yapılmaktadır. Yarın, tüm dükkânlar, mağazalar açılacaktır. Halkı mutazarrır etmeye kimsenin hakkı yoktur. Biz ve esnafımız, halkımızın hizmetindeyiz. Bu şuurla açılacak yarın kepenkler. Kimsenin kuşkusu olmasın.

OROSPUL

Nonoşum, bak, biz dükkânı kapamadık. Çünküm bu dükkân ne hafta arası kapar kapılarını, ne hafta sonu. Ne bayramı vardır, ne seyranı. Hah, biz esnaf değiliz sizin gibi, biz sanatçıyız. Ne somurtuyorsun, dükkânını kapadın, kötü mü oldu, felekten bir gün çal, işte yanımdasın.

Çok düşünme, dert' etme, bugün kaybettiğini yarın kazanırsın. Vallahi değmez, kaç kez geleceksin dünyaya? Ben sana söyleyeyim: bir kez. Bir müşterim vardı, okumuş, efendi bir adam, böyle şeylere hiç aldırmaz, Karadeniz'de gemileri battığında kucağına oturturdu beni. Bir güzel eğlenirdik. Unutmak için gelirdi bana. Hadi, canikom, sen de unut.

Kargalar gibi düşünme yahu, bugünün yarını da var. Hadi, kurdurayım mı sofrayı? Kapayayım mı kapıyı? İçelim, eğlenelim. Sonra ...

Eee, böyle konuşacaksan ne geldin? Ben papaz değilim, ne de doktor, dert dinlemek için para almıyorum.

Hadi paşam, sen başka kapıya. Baykuş gibi ne dırlanıp duruyor, benim de içimi kapıyorsun?

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde İstanbul diye bir kent varmış. Bu kentte dört milyon kadar insan yaşarmış. Ne elektriği yanarmış, ne insanları ısınırmış. Günlerden bir Perşembe, bir yabancının bu kente yolu düşmüş. Çok üşümüş. Kendine bir kürk almak istemiş. Sokağa çıkıp bir kürkçü dükkânı aramış. Ama tüm dükkânlar kapalıymış. Ve yabancı tir tir titriyormuş. Birden yoluna bir köpek çıkmış. Adamın yabancı olduğunu anlamış.

- Hav hav, diye havlamış. Ne arıyorsun bu kentte garip yabancı?

Yabancı,

- Bir kürkçü dükkânı, demiş. Hava çok soğuk. Donuyorum. Bir kürk almak için, kürkçü dükkânı arıyorum.

- Hav hav, diye gülmüş köpek. Bugün Perşembe olduğunu ve de dükkânların kapalı olduğunu bilmiyorsun, demek.

- Hayır, demiş yabancı. Bir yabancıyım ben. Yeni geldim kentinize. Perşembe günleri kapalı mıdır dükkânlarınız?

-Bizim kentimizde dükkânlar, ne zaman açık, ne zaman kapalı belli olmaz, demiş köpek.

- Öyleyse sizler n'apıyorsunuz:? diye sormuş yabancı. -Sokaklarda dolaşıyoruz, demiş köpek.

-Alışverişi nasıl yapıyorsunuz? diye sormuş yabancı.

- Hav ha v, demiş köpek. Dükkânları ne zaman açık bulursak, ve ne bulursak onu alıyoruz. Biz değil tabii, insanlar.

-Yani ben bir kürk bulamayacağım ve böyle soğukta donacak mıyım? demiş sızlanarak yabancı. Otelde de kaloriferler yanmıyor.

- Sana kim bu kente gel dedi? diye sormuş köpek.

Yabancı,

- Hiç kimse, demiş. Tarihî zenginliklerinizi görmek için geldim.

- Öyleyse Ayasofya'ya git, demiş köpek. Hem hayran olursun, hem de belki kendine bir kürk bulursun.

Yabancı köpeğe teşekkür etmiş. Bir arabaya binmiş. Ayasof-ya'ya gitmiş. Hem Ayasofya'ya hayran olmuş, hem bu arada köpeğin dediği de çıkmış: Ayasofya'dan çıkıp Topkapı Sara-yı'na doğru yürüdüğünde, bakmış kapıda padişahın samur kürkünü satıyorlar. Fiyatını sormuş, bin dolar demişler. Al takke ver külah, yetmişe sulh olmuşlar. Yabancı yetmiş doları saymış, samur kürke kavuşmuş, iş de bitmiş.

ÇÖZÜMLEME

Cins isimler: Sokak, cadde, dükkân, banka, yağmur, anarşist, ekmek.

Özel isimler: Beyoğlu, Kadıköy, Ali, Demirel.

Sıfatlar (belgisiz): Öteki, birkaç, birtakım.

Sıfatlar (niteleme): Soğuk, korkak, kapalı, özgür.

Fiiller: Kapamak, kapatmak, zorlanmak, alıkonulmak, çevrilmek, yakalanmak Edatlar: Beri, dolayı, karşı, gibi.

Zamirler: Az, öte, erken, öte yanda.

Zamirler (soru): Kim, ne, hangisi, kaçıncısı, neyi?

KARŞILIKLI KONUŞMA

- Ne dersin varırlar mı?

- Nereye varırlar mı?

- Amaçlarına?

- Kimler?

- Onlar.

- Bilmiyorum.

- Sen de mi bilmeyenlerdensin? Kaygı duymayanlardan? N'olursa olsun, diyenlerden?

- Neden, kimden, niçin söz ettiğini bilmiyorum.

-Ama dükkânların bugün kapalı olduğunu biliyorsun.

- Evet, biliyorum. Çünkü gördüm.

- Dükkânları kimlerin kapattığını da biliyorsun.

- Söylenenlere inanırsam, evet.

- Onların amaçlarını da biliyorsun.

- Hayır, bilmiyorum.

- Demek amaçlarını bilmiyorsun? Hayret!

- Dükkânları kapattırarak nereye varmak istediklerini bilmiyorum, hayır.

- Bu güncel bir eylem. Ben uzun vadeli amaçlarından söz ediyorum.

- Sınıf savaşını körüklemek istiyorlar.

- Böyle mi?

- Böyle.

- Senin görüşün, nasıl diyorsunuz, son çözümlemede, bu mu?

- Bu.

- Amaçlarına varırlar mı dersin?

- Hiçbir şey diyemem.

Siyah/beyaz. Boş bir cadde. Sokakta kimseler yok. Belki yalnızca bir tek canlı, bir kedi, çöp tenekesinden atlıyor. Yağlıboya değil. Belki bir desen. Ya da bir litho. Çoğaltmak için.

Renkli. Renkler, soluk. Daha çok griler, bejler, kirli maviler, hâ-kiler... Işık ister istemez soluk. Sokak. Kapalı dükkânlar. Gelip geçenler. Anlatımcı bir yaklaşım. İnsanların yüzündeki şaşkınlık polis ve asker figürleriyle pekiştirilmiş.

Soyut. Kara ve kırmızı tonlarından oluşan bir resim. Fon beyaz. Renkler akıyor. Lekeci bir anlayış.

Geometrik. Bir caddenin perspektifi. İnsansız bir cadde ve iki yana sıralanmış kapalı dükkânlar. Desen. Çini.

Pop. Yalnızca bir kepenk. İndirilmiş bir kepenk. Tüm tuval bir kepenk. Fotoğrafik, ayrıntılı bir çalışma. Kepengin üstünde bir tabelâ: KAPALIDIR

Afiş. Bir duvar. Üzerinde çeşitli sloganlar. Graffiti.

METİN YAZARI

Sözcükler: Devrim / Devirim / Dayanışma / Eylem / Bütünleşme / Kargaşa / Yıldırma / İktidar / Vacum-boşluk / Halk / Varlık / Gösteri / Güç / Bütünleşmek *1* Örgüt / Partizan / Buyruk.

Sloganlar:

1/ Devrim için başlattığımız eylemde birleşelim.

2/ Bugünkü kargaşa yarının düzenini doğuracak.

3/ Halkın örgütlü gücü iktidarı elde edecek.

4/ Gücümüzü gösterelim.

5/ Gücümüzle iktidarın boşluğunu gösterelim.

6/ Halkla bütünleşmeden iktidar olunamaz.

(Üstü çizilmiştir.)

7/ Partizanlar! Örgütün buyrukları üzerinde düşünmeyin, onları yerine getirin. (Büyük puntolarla yazılıp, yalnız örgüt üyelerine dağıtılacak.)

ATIŞMA

- Bugün dükkânlar kapalı bilmiyor musun?

- Biliyorum.

- Öyleyse niçin kapamıyorsun dükkânı?

- Fermuarım bozuk.

- Bir çengelli iğne tak.

- Bana bak, çengelini sen başkasına at.

- Top attık yahu tutsana topu.

- Sen topu bırak gel babayı tut.

- Neydi babanın adı?

- Torik.

- Boyu bosu ne ola?

- Valdene sor!

- Valdeyi karıştırma, oğlu sonra kapar dükkânını.

- Uzatma, dükkânını kendin kapa Eşref!

- Sana n'oluyor Şefik? Yoksa elebaşıları sen misin anarfaşistlerin?

ÜNLEM

Ah! Vah! Oh! Uff! Bakındı! Sakın! Yok canım! Vay canına! Ayy! Eh! Nasıl! Yok canım! Olamaz! Hayır! Kimnedersedesin! Kim demiş! Bukadarıdafazla! ...tir! ...verenler! Görürler! Ne! Çüş!

DIŞ BASIN

(Çeviri)

.../ İstanbul'da, dükkânlarını açtıkları takdirde şiddete başvuracaklarını bildiren bilinmedik kişilerin tehdidi karşısında birçok dükkân bu Perşembe günü kapalı kalmıştır. Dükkân kapatma eyleminin Başbakan Süleyman Demirel'in fiyatlarda büyük bir yükseliş getiren son ekonomik önlemlerini protesto amacıyla gerçekleştirilmek istendiği belirtilmiştir.

Bu arada, polis yetkililerinin verdiği bilgiye göre bu eyleme katılan üç yüz kadar genç gözaltına alınmıştır.

ÖZEL İSİMLER

Ali, bugün Tavukuçmaz Sokağı S numaralı apartmanın (Deniz Apartmanı) dördüncü katındaki dairesinden çıkmadan önce, karısı Seyran'a, Akşam geç dönersem meraklanma, dedi. Karısı (Seyran), Gene mi arkadaşlar? diye sordu.

O (Ali), Hayır, dedi. Sabah geç gittiğime göre, akşam da geç çıkmam gerek. Değil mi?

Evinden çıktı. Cihangir parkını dolanıp, İlkyardım Hastane-si'ne vardı.

İşi evine yakındı. Bir araca (otobüs, dolmuş) binmesi gerekmiyordu. Oturduğu yerden (Cihangir) binecek bir dolmuş ya da otobüs zaten yoktu.

Beyoğlu İlk Yardım Hastanesi'nın yanından Turnacıbaşı Soka-ğı'na döndü. Galatasaray'a doğru yürümeye başladı. Galatasaray Hamarnı'nı (solda), ondan önce Yunan Konsolosluğu'nu (solda) geçti, köşe başındaki kırmızı perdeli üç katlı o daracık eve bir göz attı. Perdeler kapalıydı. Geçti. Solunda Galatasaray Lisesi'nin yüksek duvarları. En sonunda İstiklâl Caddesi'ne vardı. Sağında, köşe başında Hasan Deposu. Onun karşısında fıstıkçı Ali. İstiklâl Caddesi'ne çıktı ve sola doğru yürüdü. Birden şaşırdı. N'oluyordu? Elektrikler mi kesikti? Dükkânların tümü kapalıydı. Galatasaray'a, üç yol ağzına vardığında Zara Mağazasının önünde duran trafik polisine (Necdet) sordu:

- Necdet ne var ne yok?

- Bi bok yok abi, dedi Necdet. Anarşistler tehdit etmiş, esnaf kepenk açmamış.

- Ama beni kimse tehdit etmedi, dedi Ali.

- Öyleyse sen aç abi, dedi Necdet.

Ali, Aynalı Pasaj'daki DÜZGÜN düğme ve masura dükkanına doğru yürüdü.

Pasaja girdi. Kimi dükkan açıktı (örneğin, Josefinki), kimi dükkan kapalıydı (örneğin, Kamil Beyin AKPERDE'si ile, Firu-zan'ın İBRİŞİM'i).

Ali n'olur ne olmaz, diye düşündü. Aynalı Pasaj'ın öbür kapısından çıktı. Yorgo'ya uğradı. Çeyrek kilo lakerda (torik), yarım kilo yeşil zeytin (kalamata), iki yüz gram kadar da kuşgömü pastırma (Kayseri) aldı. Geldiği yoldan evine döndü. Yolda, tam Galatasaray Hamarnı'nın ve tam kırmızı perdeli evin önünde (Karanfil Pansiyon), Bizimki (Seyran) bu işe çok şaşıracak ve çok sevinecek, diye düşündü. Güldü.

İÇTEN

Yazmasını bilmem ben. Bugüne değin mektuptan başka doğru dürüst bir şey de yazmadım. Lisedeyken de edebiyatım pek kuvvetli değildi. Fakat çok iyi anlatabilirim. Yazmaya gelince, daha zor oluyor bu. Örneğin, bugün gördüklerimi anlatmam kolay, ama yazmam güç. Bu aradaki fark nerden geliyor? Belki çalışsam düzeltebilirim. Bir zamanlar ben de şiir yazmak istedim. Ama kafiyeleri tutturamıyordum. Bunu görünce, roman yazmak istedim. Başımdan geçenleri yazacaktım. Çünkü başımdan ilginç olaylar geçti. Ne var ki yazmaya koyulduğumda, işler umduğum gibi çıkmadı. Pek renksiz, garip cümlelerdi. Neyse.

Bugün Perşembe. İşten çıktığımda alışverişe çıktım, ama bütün dükkânlar kapalıydı. Oysa, karımın siparişleri vardı. Gel de karına anlat dükkânların kapalı olduğunu. Tabii anlatamadım. Daha doğrusu anlattım, teker teker, ama yazamadım. Yani şimdi yazmak isterken bugün olup bitenleri, kendi açımdan, duyduğum, sezdiğim, düşündüğüm gibi yazamıyorum.

Oysa, yazmayı çok seviyorum. Çok mu güç yazmak? Belki direnmeliydim. Yani üstelemeliydim. Belki dilediğim kafiyeleri bulabilirdim. Ya da hayatımdan bir ya da iki roman çıkarabilirdim. Olmadı. Örneğin, bugünkü durum. Olağanüstüydü. O dükkânların ışıksızlığı. O sokaklardaki süngü takmış askerler. O ne yapacağını bilemeyen hemşeriler. Ve bu arada karımın siparişlerini almak için ordan oraya koşan ben. Tüm bunlar niçin yazılmasın? Hattâ başka şeyler de. Bütün bunlardan yola çıkarsın ve... ve ... işte bilmiyorum... içindeki ve dışındaki karanlığı anlatırsın. Ama bende o yetenek yok. Sanırım, hiçbir boka yeteneğim yok.

Arada bir içten olmak ve itiraftan çekinmemek gerek. Değil mi?

Bir gece çöp tenekesini boşaltırken, kendimi de çöp bidonuna atsam iyi olacak.

AKADEMİK

İstanbul'un görüngebilimsel açıdan, öbür kentlerden farklı bir yoğunluğu vardır. Büyük kentin, metropol insanının yalnızlığı, doğadan kopmuşluğun, yabancılaşmanın en üst kertedeki belirtisidir.

Bu nitelik, özellikle, toplumsal olgularda kendini göstermektedir. Örneğin, sağ ya da sol, bir tedhişçi grup (başka bir deyişle, zora dayalı bir erk gösterisiyle siyasal iktidara aday olmak ya da iktidan ele geçirmek isteminde olanlar) iktidar boşluğunu geniş halk kitlelerine duyurmak için, hafta arası bir gün (örneğin, Perşembe) dükkânları açtırmıyorlar.

Bu buyruğa uyan esnafın korkusu, gerçekte kolektif bir korkudur. Buna karşılık, kendini çok yakından ilgilendiren bir olgu karşısında, kentli insanın aldığı tavır, daha önceden birikmiş ve korkunun sınırlarını aşan, korku sözcüğüyle kolay kolay açıklanamayacak, bireysel (kökeni toplumsal, ama belirtisi bireysel) bir olguyu yansıtmaktadır.

Olgubilimsel olarak, bireyi içinde yaşadığı toplumun koşullarından soyutlamadan, ama yalnızca onların varlığıyla da belirlemeden, bu davranışı bir tepkisizlik olarak görebiliriz. Niçin bir tepkisizlik? Çünkü sokaktaki adam, ya da kentli halk, içinde yaşadığı ortama, giderek kendine yabancılaşmıştır ve buna koşut olarak belli bir almaşığı yoktur.

Hepimizin bildiği gibi, almaşığın olmadığı durumlarda, tepki beklenemez. Ne bireysel, ne de kitlesel.

ORTAOY^UNU

Ka vuklu - Aman efendim, başıma gelenleri anlatsam da din-lesen.

Pİşekâr - Geçmiş olsun efendim. Anlatıp merakımı giderin. Kavuklu - Canım, Nişantaşı semtinde bir apartmanda oturduğumuz malûmunuzdur.

Pİşekâr - Evet, efendim, oturak gibi bir apartmanda oturursunuz, malûm.

Kavuklu - Sabah erken kalkip aptestimi aldim.

Pİşekâr - Allah kabul etsin.

Kavuklu - Namazimi kilip dişan çiktim.

Pİşekâr - Çok mu sikişmiştiniz?

Kavuklu - Bir de baktim, sokakta bir delifişek üstüme geliyor. Pİşekâr - Eyvah! Hem deli, hem fişek, bu nasil oluyor? Kavuklu - Ve eski fişeklere de benzemiyor. N' oluyorsun evlâdim, kime bu zulmün, dedim.

Pİşekâr - O ne dedi?

Kavuklu - Sabahin bu vakti nereye gidersin moruk?

Pİşekâr - Size mi dedi?

Kavuklu - Hayir sana.

Pİşekâr - Bana böyle bir şey diyen olmadi.

KAvuKLu - Öyleyse bana dedi.

Pİşekâr - Ne dedi?

KAvuKLu - Sabahın bu vakti nereye gidersin moruk?

Pİşekâr - Sabahin alaca vakti nereye gidiyordun koruk?

Kavuklu - Sirke almaya.

Pİşekâr - Aman Yarabbi, bilmez misin ki keskin sirke kabına zarar verir.

Kavuklu - Ne dese beğenirsin delifişek, Sirke vakti değil baba, evine dön.

Pİşekâr - Kıçını dönseydin.

Kavuklu - Niye o? diye sordum.

Pİşekâr - Ne cesaret!

Kavuklu - Dükkânlar kapalı, ortalık karış:k baba, dedi. Pİşekâr - Sen ne dedin?

Kavuklu - Teşekkür edip evin yolunu tuttum.

Pİşekar - Tutmuşken bari bırakmasaydın.

PATAVATSIZ

Sokaktayım. Bir şey almaya niyetim yok, ama gene de vitrinlere bakıyorum. Vitrinlerde ışık yok. Birinde yok, ikisinde yok, üçünde yok. Elektrikler kesik, diye düşünüyorum, ama güpegündüz olduğu halde caddenin ışıkları yanıyor. Dördüncü mağazaya girip, bunun nedenini sormak, aydınlanmak istiyorum. Kapıya yöneliyorum, onun da kapısı kapalı. O zaman anlıyorum ki dükkân ve mağazalar kapalı.

Bunun bir nedeni olmalı. Bu nedeni öğrenmeliyim. Ama kimden? Köşe başında, süngüsüyle burun buruna geldiğim Mehmetçiğe soruyorum:

- Hemşerim, sıkıyönetim mi kapattı dükkânları?

- Konuşma, yoluna git, oluyor aldığım yanıt.

Ne de olsa asker.

Biraz yürüyorum.Bir banka. Hem ışıkları yanıyor, hem kapı açık. İçeri giriyorum. Küçük Tasarruf Hesapları'na yaklaşıyorum.

- Buyrun efendim, bir emriniz mi var?

- Acaba mağazaların niçin kapalı olduğunu biliyor musunuz?

- Bunu sormak için mi girdiniz bankamıza? .

- Evet.

- Öyleyse dışarı çıkın ve ilgilisine sorun. Burası enformasyon bürosu değil, banka.

- Ama ilgili hiç kimse yok dışarıda.

- Araştırırsanız bulursunuz.

Bankadan da alamadık yanıtı.

Biraz yürüdükten sonra, bir polisle karşılaşıyorum. Yaklaşıp soruyorum:

- Afedersiniz polis bey, acaba siz biliyor musunuz?

- Neyi?

- Bugün, günlerden Perşembe olduğu halde, dükkânlar niçin kapalı?

Carip garip yüzüme bakıyor.

- Siz İstanbullu değil misiniz?

- İstanbulluyum.

- Gazete okumaz mısınız?

- Okurum.

- Radyo dinlemez misiniz?

- Hayır, dinlemem.

- Öyleyse bir gazete alıp okuyun. Öğrenirsiniz.

- Peki gazeteyi nerden alacağım, tüm dükkânlar kapalı olduğuna göre?

- Açık bir dükkândan.

- Açık bir dükkân nerde var?

- Bana bak, çok konuştun ihtiyar, hadi yaylan bakalım.

Hiçbir şey söylemiyorum (ne de olsa polis) yaylanıyorum. (Nicedir duymadığım güzel bir sözcük bu.) Ve yaylana yaylana eve varıyorum.

Hâlâ bilmiyorum niçin kapalı dükkânlar, mağazalar, manavlar.

Yaylan oğlum yaylan. Soru sormadan yaşa ve aldırma. Yaylan!

SÖYLENTİ

Bize Abdi (Abdurrahman) bildirdi. Ona Seyit bildirmiş. O da, arkadaşı Zülfü'den (Zülfikar) duymuş. O da Menkul'den duymuş. O da Hüseyin' den işitmiş. Hüseyin'e söyleyen Nahit'miş. Nahit'e söyleyen Ali imiş. Ali ise Ebubekirden işitmiş. Ebube-kir e Mehmet söylemiş. O da bir başka Mehmet'e aktarmış. O Mehmet, Vedat'a söylemiş. Vedat, Vasil'e anlatmış. Vasil, Vasıf a nakletmiş. Vasıf ise, kendisine söyleneni şöyle dile getirmiş:

"Zinhar sokağa çıkmayın. Çıkar iseniz de dükkanlara uğramayın. Uğrar iseniz de kapısından içeri girmeyin. Zira, bugün, günlerden PerşeJUbe olduğu halde, tüm esnaf loncaları dükkânlarını kapamışlardır. Korku ölümün yarısıdır. Ve tüm esnaf korku içindedir. Siz siz olun, kaideye uyun."

Vasıf ın sözleri (bize varan) bu kadar.

Ama esas gören kim, esas bilen kim? İşte bunu kimse bilmiyor.

ROMAN

(Parça)

... o gün, alacalı bulacalı vitrinlerin önünde zaman yitirmemiş-ti, tek başına evinden çıkıp, gelişigüzel, nereye gideceğini, niçin gideceğini bilmeden dolaşmıştı. Onu boğan, nerden geldiğini kesinlikle bilmediği bir duyguyu, yağmur altında, ışıksız tüm dükkânların kapalı, vitrin ışıklarının sönük olduğu yağmur altında, iki yanında kapalı dükkânların, ışıksız vitrinlerin sıralandığı loş caddede (o bunlardan hiçbirini görmüyordu), ışıksız ara sokaklarda, yağmurun altında yürüyerek yenmeye çalışıyordu. Sokaklardaki olağanüstü durum (dükkânların kapalı olması, asker ve polis sayısı) dikkatini çekmedi. Ana caddenin bitimindeki parka çok yaklaştığında Aysel

ile burun buruna geldi. Aysel'in sokakta karşılaşan, birbirlerine gerçekten bilmek, öğrenmek için değil, alışkanlıkla ya da lâf olsun diye sordukları sorulara (Nasılsın? Ne yapıyorsun? Çocuklar nasıl? Nereye gidiyordun?) baştan savma sorular kadar anlamsız yanıtlar (İyiyim. Uğraşıyorum. Onlar da iyi. Şöyle bir hava almaya çıkmıştım...) verdikten sonra birbirlerinden ayrıldılar. Yağmur kara çevirmişti ve parkta kimseler yoktu. Yalnız ihtiyar bir adam, paltosuna sarılmış, sanki o eski paltonun içinde yitmek istiyormuş gibi bir sıraya oturmuş, uzakları, sanki yitirdiği ya da o anda yitirmekte olduğu dünyayı seyreden, yağan karın, soğuğun farkında olmayan, kendi dünyasında bir adam vardı. Tüm boş sıralara karşın, o ihtiyarın oturduğu sıraya gidip ılışmek, onunla seyretmek istedi bu uzaklaşan, yiten dünyayı. Ama bunu gerçekleştiremedi. İhtiyar sanki onun isteğini sezinlemiş, dünyasını kimseyle paylaşmak istemiyormuş gibi yerinden kalktı. Paltasunun yakalarını kaldırdı. Uzaklaştı. Onun da bir sıraya çökmek isteği bir anda yok olmuştu. Geldiği yoldan geri döndü.

İçinde olduğu allak-bullaklığın bilincine vardığında yüzünü görmek istedi. Aynada tanımadığı biriyle karşılaşacağına öylesine inanıyordu ki ... Eve değin sabredemeyecekti. Bir vitrinin önünde durdu. Sık sık yapardı bunu. Vitrindeki eşyaya bakar gibi yapıp, kendi yüzüne bakmak, yüzünü incelemek. .. Ama bu kez önünde durduğu vitrin karanlıktı. Böylece daha iyi gördü yüzünü. "Yanılmamışım, bu allak-bullak kişi işte ben..." Yeniden görmek istedi yüzünü. Bir başka vitrinin önünde durdu. Garip, bu vitrin de ışıksızdı. Bir sonraki vitrin de. Ondan sonraki de. Yolunun üstündeki tüm mağazaların, dükkânların kapalı olduğunu böylece öğrendi. "Tanrım, diye mırıldandı, bugün Perşembe sanıyordum. Ne çabuk geçiyor zaman. Peki ama, aradan geçen süre içinde ben ne yaptım? Perşembeden Pazara nasıl vardım?"

Hiçbir şey ansımıyordu. Boş gözlerle, köşe başlarındaki silâhlı askerlere, gelip geçenlere baktı. Birazdan eve varacağım, gene aynaya bakacağım, bu kez, mutlaka bir başkasının yüzünü göreceğim aynada, diye düşündü.

Merdivenleri koşar adım çıktı. Çok şükür evde kimse yoktu. Banyoya koştu. Aynada, karşısında gülen bir yüz gördü. Bu kendi yüzü değildi. Tanıdığı hiçbir şey değildi.

RÖPORTAJ

- Sayın han'fendi, alışverişe mi çıkmıştınız?

- Evet, ama hiçbir şey almadım.

- Ne alacaktınız?

- Ne alacağımı bilmiyordum. Şöle bi bakacak, beğendiğim bi-şey olursa alacaktım.

- Dükkânların kapalı olduğunu ne zaman öğrendiniz?

- Az önce, iki-üç dükkâna uğradım, hepsi kapalıydı.

- Bu durum karşısında ne düşünüyorsunuz?

-Hiçbişey düşünemiyorum. Tabii bu böyle devam etmeyecek. İlgililer ilgilenecektir.

- Siz bey'fendi, alışverişe mi çıkmıştınız?

- Hayır.

- Şu anda niçin sokakta olduğunuzu sorabilir miyim?

- Hava almaya çıktım. Çok şükür hava almayı önleyen, yasaklayan yok. Hiç değilse şimdilik.

- Bugünkü durum üzerindeki görüşlerinizi öğrenebilir miyiz?

- Söyledim ya.

- Siz delikanlı, söyler misiniz, ne aramaya çıkmıştınız, ne buldunuz?

- Hiçbir şey aramıyordum ve hiçbir şey bulamadım.

- Bulacağınızı umuyor musunuz?

- Evet, umuyorum. Ama şimdilik aramıyorum.

Biliyordu.

Gördüm.

FİİL

Yapmadık.

Sanıyorum.

Atıyor.

Yürüyorlar.

Girdi.

Açmadılar. Çözebilir miyiz? Buldu.

Anlamıyorlar mı?

Soruyorum.

Sesleniyorsun.

Duymadık.

Açabilecekler mi?

Kapadı.

Korkuyorlar.

Alacak.

Ölürsek.

YETENEKSİZCE

Garip bir izlenim, anlatması oldukça güç. İşten çıkıp eve geliyordum, eve gelmeden, her zamanki gibi, bakkala uğradım, kapalı, garip, kepengini

indirmiş ama üzerine bir kâğıt yapıştırmamış, niçin kapalı, birisi mi öldü, yoksa hasta mısın, müşteri bilsin de ona göre hareket etsin, değil mi? Sonra kasaba uğradım, garip, o da kapamış, onun kepengi de kâğıtsız. Ne rastlantı, dedim ve manava gittim. O da kapalı, onun vitrini de ışıksız. Anlaşılan söz birliği etmişler. İyi ama biz bu akşam ne yiyeceğiz? Güç. Düşünmek, düşlemek güç. Olanaksız. Yumurta var mıydı evde? Ya da un? Ya da pirinç? Ya da makarna? Hiç bilmiyorum. Olsa da, undan, yumurtadan ne yapılabilir? Makarna olsa haşlanır. Fakat bu bir şey değil, yarın ne olacak? Yarın ne yapacağız? Hiçbir şey bilmiyorum. Kötüye gidiyoruz. Acaba fırınlar açık mı, dedim. Baktım onlar da kapalıymış. Hiç kimse bir şey söylememişti.

Kös kös evin yolunu tuttum.

Garip, karım tüm bunları biliyormuş. Elimin boş olmasına hiç şaşmadı.

Anarşistler, dedi, bütün dükkânları kapattırmışlar.

Hangi anarşistler? dedim.

Hangi anarşistler olacak, banka soyanlar, adam öldürenler, çocuk kaçıranlar!

Peki biz ne olacağız? dedim. Bu akşam, yarın, ne yiyeceğiz?

Dışarı çıkarız, kırk yılda bir, biz de dışarda yeriz, dedi.

İyi güzel, yiyelim, ama ya lokantalar da kapalıysa. Anarşistler onları da kapattırmışsa. Ya da anarşistler biz orda yemek yerken baskın yaparlarsa.

Hayır, hayır, dedim, evde oturalım, evde ne varsa onu yiyelim. Hiçbir şey yok, kocacığım, dedi karım, hiçbir şey yok yiyecek. Birkaç patatesten, birkaç yumurtadan, bir paket makarnadan başka, hiçbir şey.

Öyleyse biz de onları yeriz, dedim.

Ne o, korktun mu? dedi.

Hayır, korkmadım, niçin korkacakmışım, kimden, niçin, benden ne isteyebilirler ki ama yorgunum, dedim.

Öyleyse, gir mutfağa kendi yemeğini kendin pişir, dedi karım. Sen yemeyecek misin? diye sordum.

Hayır, dedi. Senin yaptığın yemeği ancak bir kişi yiyebilir, o da sen.

Aldırmadım. Mutfağa girdim. Ne yapayım şaşırdım. Patatesli makarna mı? Yumurtalı soğan mı? Hem acaba ekmek var mı?

ANSIMA

Ansıyorum, gene böyle bir gün, aklıma esip Beyoğlu'na çıkmıştım. Ne kadar güzel bir gündü! Hiç unutmam, o gün, nicedir görmediğim Hâdi ile karşılaşmıştım. O gün bugün aklımdan çıkmayan bir sözü vardır: "Ooooo erenler, dün mü gezmeye çıktınız, yarın mı çıkacaksınız? Yoksa günlerden hâlâ bugün mu ?"

Kaçık Hâdi hiç değişmemişti.

Bu sözün üzerinde sonradan çok düşündüm ve bana pek o kadar kaçıkça gelmemeye başladı. Hayır, bir yere not etmiş değilim, hafızama kazıdım. Bazı şeyler vardır, sözler, renkler, insan yüzleri ya da bir taş parçası, bir pencere, saçma-maçma, böyle hafızanızda yer eder. İsteseniz de atamazsınız.

Garip değil mi, yıllarca sonra, bugün Beyoğlu'na çıktığımda gene Hâdi ile karşılaştım. Ağzını açmadan ben yapıştırdım: "Ne o erenler, dün mü kapalıydı dükkânlar, yoksa yarın mı kapanacak? Yoksa günlerden hâlâ bugün mü?"

"Neler saçmalıyorsun?" demez mi Hâdi! Bir gün, bana söylemiş olduklarını unutmuş. Ansımıyor. Belleği körleşmiş. Kaçık. Oysa, bugündü dükkânların kapalı olduğu gün. Ansıyorum, gezdim ve gördüm.

ALINTILI

Öyle günler yaşıyoruz ki bir halk deyiminin çok iyi belirttiği gibi, kurdu kuzudan ayırmak güç oldu.

Bugün, öğle üstü, okumaktan yorulup şöyle bir çıkıp dolaşayım, dedim. Sokaklar ıssız ve loş. Bir gariplik olduğunu sezinledim. Tüm dükkânlar, mağazalar kapalıydı. Öğrendim ki solcu teröristlerin yıldırması sonucu esnaf kepenk açmamış bugün.

Üzerinde düşünülecek bir olay.

Düşünüyorum.

Her zamanki gibi, olaylara dışardan bakan biri olcırak düşünüp, değerlendirmeye çalışıyorum. Roland Barthes'ın dediği gibi, "Bir köle değilsen, bir işbirlikçi değilsen, bir tanık değilsen, bir iktidarla ne gibi bir ilişkin olabilir?" Benim de hiçbir ilişkim yok. Ne iktidarla, ne muhalefetle. Ne teröristlerle, ne esnafla. Dolayısıyla olaylara dışardan bakabiliyorum. Baktığımda da şunu görüyorum: içinde yaşadığımız durum İones-co'nun *Kel Şarkıcı'sına* benziyor. Ya da *Ikili Sayıkiama* adlı oyununa. Kafka'nın saçma dünyasında yaşadığımızı da söyleyebiliriz. Eğer Dostoyevski'nin adını, özellikle *Ecinniler'i* (ki bu kitabın adını İblisler diye çevirmek daha doğru olurdu) düşünerek anmadırnsa bunun bir nedeni var: bizimkilerde metafizik saplantı yok. Bir insanı "doğal bir biçimde" öldürüyorlar. Tedhişçiler arasında intihar ya da "itiraf' olaylarıyla karşılaşılmaması bu dediklerimi doğrular nitelikte. (Bu konuda Albcrt Ca-mus'nün Rus teröristlerin yaşamından esinlenen *Doğrular* adlı oyununa bakınız.)

Salâh Birsel'in *Kurutulmuş Felsefe Bahçesi'nde* okuduğuma göre Clebert (Colbert?), "Çorbanın yokluğu yıkımdır" dermiş. Eh, bugün birçok evde çorba tenceresi kaynamadığına göre, yıkıma biraz daha yaklaştık.

Ben, ünlü bilgin Jean Rostand'ın dediği gibi, "Kendini boğazlatmayacak tanıklara inanıyorum." Ama kurtla kuzuyu ayıramadığımız gibi, doğru söyleyen tanıkla, yalancı tanığı da birbirinden ayırmakta güçlük çekiyoruz. Bu durumda kime inanacağız? Sokrates'in dediği gibi, "Bilmiyorum, ama öğrenmeye çalışacağım."

C. şaşkın ve kapalı. Bakınca ancak görülüyor. Yakın hayır. Uzak genç. U. Grip. Saat 18:03. Sürmenaj. Falaka selman. Yarın şimdi. Didi hpşfktaç çoktan. Gökyüzü mendil nezle. Fakat şişkin. Ufuk pembe. Yağmur. Sis. Gibi.

BULMACA

(Boş yerlere, uygun sözcükler bulup, doldurunuz.)

............günü..............açık..................dün kapalı.

Neden .... tarafından edilen

.............korkularından cesaret.............Kolluk

.... 368 ....yakalayarak................başlamıştır.

Bu .... bilgi bilgi ilgililer

.... bu arada .... anarşi pabuç

...................hiç kimsenin.

(Seçtiklerinizi (x) işaretiyle belirtiniz.)

1/ El mi? ( ) Ayak mı? ( )

2/ Baş mı ( ) Göz mü? ( )

3/ Neden mi? ( ) Çünkü mü? ( )

4/ Toplum mu? ( ) Birey mi? ( )

5/ Kara mı? ( ) Ak mı? ( )

6/ Kapalı mı? ( ) Açık mı? ( )

7/ Grev mi? ( ) Lokavt mı? ( )

8/ Sağ mı? ( ) Sol mu? ( )

9/ Lider mi? ( ) Kitle mi? ( )

10/ Hak mı? ( ) Adalet mi? ( )

11/ Anayasa mı? ( ) Babayasa mı? ( )

12/ Çözüm mü? ( ) Askı mı? ( )

13/ Asker mi? ( ) Sivil mi? ( )

14/ Vur mu? ( ) Dur mu? ( )

15/ Öğrenci mi? ( ) Öğretmen mi? ( )

16/ Karşı koymak mı? ( ) Boyun eğmek mi? ( ) 17/ Dükkânlar kapasın mı? ( ) Açsın mı? ( )

18/ Ekmek yoksa, makarna mı? ( ) Pilav mı? ( ) 19/ Din mi? ( ) İman mı? ( )

20/ Komünizm mi? ( ) Faşizm mi? ( )

AĞIZ

Ağam, ben ne bilem, kaktık geldik, ne bilem ben, ekmek alıcan, fırın kapalı, derman alıcan ecza dolabı kapalı, çul alıcan çulcu kapalı, hoş bişey almıcam, almıcam ya tümü hepten kapalı. N'o, Cuma mı günlerden? Dedikte, yoo Perşembe didiler. Perşembe, kapalı mı olumuş?

Kapalı olumuş?

Bilen yoğmuş.

Yavu ne'den kaktık ge'dik bu şehre? Ne günü belli, ne saati. Paran olsa bile ağa desin.

Sıçayım ben böle kente, böle ağalığa.

Caddeye çıktım. Mağazalar kapalıydı.

Umarım ki bakkal yada mezeciler açıktır. Yoksa yandım gitti. Ana caddedeki iki mezeciden ikisi de kapalıydı. Burada bakkal olmadığından yan sokaklara sapmayı akıl ettim. *Olağanüstü ne var bugün? Sokaklar asker dolu.* Ne yazık ki yan sokaktaki bakkallar da kapalıydı. *Peki, ben cigaramı, şarabımı, jambonumu nerden alacağım?*

Köşe başında bir çocuk duruyor. Elinde Samsun'lar, ama bağırmaya *(Samsun... Samsun...*) korkuyor gibi.

Yanına yaklaştım.

- Samsun kaça? dedim.

- Elli abi, dedi.

- Ulan dün otuz beşti, bir günde on beş lira zam mı yedi meret? dedim.

-Abi, bugün dükkânlar kapalı, dedi.

- Niçin kapalı dükkânlar, dedim.

-Ayıp ettin abi, bilmiyor musun, pahalılığa karşı direnme var, dedi.

Pahalılığa karşı direnmekmiş. Kim direniyor? Biz, sokaktaki vatandaş mı, yoksa, Vur Allah deyip vuran esnaf takımı mı?

Kırk beşi bastırıp, bir paket Samsun aldım. On papele neler olup bittiğini öğrenmiştim. Hiç değilse yarısını.

Öbür yarısını öğreneceğim bir karaborsacı bulurum elbet, deyip ana caddeye vurdum.

MİSTİK

Dediler ki kepenkler kapalıymış. Ne gam! Gönlümüzün kapıları her daim açık bizim.

Çıktım, dolaştım, gördüm. Zahiren kapalılar. Zahiren alışveriş yok. Ancak her gün, ne alınıp ne satılır ki? Canlar satılık değil, canlar verilmek için.

Sâdi'nin *Beharistan'ını* karıştırdım bu mübarek Cuma gecesi. Ne güzel demiş!

Ebu Ali Rudbarî'nin sözleri: "En dar mahpus, size karşı olanların arasında yaşamaktır."

Bir gün, Abul Abbas Keççab, giysisinin dikişlerini söküp diken bir derviş görmüş. Hoşlanmadığı dikişi söküp yeniden diki-yormuş. Keççab ona şöyle eyitmiş: "Derviş Baba, bilir misin ki bu giysi senin putun olmuş."

Üstad Abdül-Hâlik Gojdavari'ye bir derviş şöyle demiş: "Ulu Tanrı cennetle cehennem arasında seçme hakkını bana bağışla-sa, cehennemi seçerdim."

Üstad, bu görüşe karşı çıkmış, "Ne işine müminin seçme hakkı. O, bize git dediğinde gideriz, O, bize kal dediğinde kalırız." İşte böyle.

İkinci Bahçe'nin girişinde şöyle diyor Sâdi. "Bilge kişi olup bitenlerin gerçekliğini hesaba katan ve bir eylemi gerçekleştirirken bu eyleme bağlı her şeyi hesaplayan, göz önünde tutan, değerlendiren kişidir."

Çevreme bakınıp olup bitenlere baktığımda şöyle sorasım geliyor: Bugün yaşlar mı bilge, yoksa kurular mı? Okuyanlar mı, yoksa cahiller mi? Hamlar mı, yoksa olgunlar mı? Ana babalar mı, yoksa çocuklar mı?

Her şey öylesine tersine döndü ki fakir, kendi sorduğu sorunun cevabını verecek durumda değil. Bildiğim şu ki yaş odun yanmaz. Ham meyve yenmez. Ve her şey Tanrı'nın dediği gibi olur. Vesselam.

Bıktım artık. Bu yaşam, yaşam değil. Bir cendere. Daha da kötüsü özgür değilim. Kendimi özgür duymuyorum. Dilediğimi yapamıyorum.

Örneğin, dilediğim kitabı okuyamıyorum. Kitapçılar kapalı. Açık olduklarında da, okumak istediğim kitapları alamıyorum. Yeterince param yok.

Dilediğim yemeği yiyemiyorum. Kasap kapalı açık olduğunda da, bir dilim bonfile istesem vermiyor. Bir kilo bonfile ise dört yüz elli lira.

Dilediğim filmi göremiyorum. Getirmiyorlar.

Geceleri, şöyle dilediğimce sokaklara çıkıp dolaşamıyorum. Sokaklar diz boyu çamur. Üstelik korkuyorum.

Bunların hiçbirini tutmuyorum. Hiçbirinin bu ülkeyi kurtaracağına inanmıyorum. Elimden gelse çekip gideceğim. Bir başka ülkeye yerleşeceğim. Cezayir, Fas bile olabilir bu ülke. Uganda bile. Ama bir yere gidemiyorum.

Sabah iş. Akşam ev. Yemek. Televizyon. Yatak. Bıktım usandım bu tekdüze yaşamdan. Ama bu ülkede, bu koşullarda başka ne yapılabilir ki?

Yoo, öyle dendiği gibi değil. Hiç değil. Devletin gücü nerde? İspatlayacaksın ki gücünü göstersin, inandırsın. Bu nasıl olur? Yakaladığın anarşisti asacaksın. Kaç kişi asıldı son beş yıldır? Hiç. Elbette yüz bulurlar. Elbet bellerine tabancayı sokup esnafı ürkütürler, yıldırırlar, kepenkleri açtırmazlar. Deniyor ki bir sürüsünü yakalamışlar. Eee, n' olmuş? Hiç. Assana birkaçını Taksim Meydanı'nda. Sallandırsana ... Osmanlı nasıl korumuş dirliği, düzenliği? Mustafa Kemal nasıl korumuş?

Bir demokrasi tutturmuşlar, gidiyor. Hoş bana sorarsan kendilerinin de inandığı yok ya, o ayrı bir konu. Yahu, demokrasi söker mi bu ülkede? Dağlarında eşkıya olan bir ülkede demokrasi olur mu? Eşkıya kente indiğinde demokrasinin borusu öter mi?

Bunlar hiç mi tarih okumamışlar? Bu halk, yakın geçmişe değin nasıl yönetilmiştir, bunu da mı bilmezler?

Hayır, bilmezler.

Böyle gelmiş, böyle gider.

DOLAYLI

M. evinden çıktığında saat beşe geliyordu. Günün yorgunluğunu atmak için, biraz yürümek, açık havada solumak istiyordu. Ama açık hava neresinde vardı bu kentin? Çok şükür (doğrusu bir anlamda çok şükür dernek gerekiyor), akaryakıt yokluğundan az-buçuk temizdi son zamanlarda kentin havası.

M. gene de, sokaklarda dolaşmak yerine, arabasına atlayıp kentin dışına çıkmayı yeğledi. Emirgân'a değin uzanayım, bir deniz havası alayım, diye düşündü. Ne var ki saati iyi seçrne-rnişti. Yoğun bir trafiğin içinde buldu kendini. Arabasını garajdan çıkardığına pişman oldu. Keşke parka değin yürüseydirn, dedi kendi kendine. Ama gene de memnundu. Arabanın teybine bir kaset koydu. Tatlı, sıcak bir kadın sesi doldurdu arabanın içini. Bu kadın sesi, bir gece öncesini ansıttı ona. A. Çırılçıplak, eğilmiş önünde duruyordu. Korna sesleriyle irkildi. Yol açılmıştı. M. Ayağını frenden çekip gaza bastı. Önündeki boşluğu doldurdu. Sonra gene durdu. Teypteki şarkı devam ediyordu. Ama büyü bozulmuştu. Yeniden gözünün önüne getiremedi A.'nın çıplaklığını, onun arkasından kavrayışını, bacaklarında duyduğu sıcaklığını.

Bu trafik içinde Emirgân'a değin gidemeyeceğini düşündü. Yan sokaklardan birine saptı. Arabasını park edeceği bir yer bulunca da durdu. Arabadan indi. Cigarasını almayı unutmuştu. Biraz yürüyeyim, köşe başındaki bakkaldan, hem cigirarnı

alırım, hem varsa, bir şişe viski alırım, hem de A.'ya telefon ederim, diye düşündü. Telefonda, sanki, "Bu akşam gelir misin?" yerine, bir önceki geceyi yaşatmasını isteyecekti ondan. Sesi yeterdi bunun için.

Köşedeki bakkal/mezeciye vardığında kapalı olduğunu gördü. "Allah allah bu saatte nasıl kapar?" Biraz ötede bir çiçekçi vardı tanıdığı. Hiç değilse ondan telefon ederim ve A.'ya bir kırmızı gül alırım, diye düşündü. Çiçekçiye vardığında onun da karanlık olduğunu gördü. "N'oluyor bunlara bugün?" Bu soru, ona, bugün gazeteleri okumadığını ansıttı. Çünkü çiçekçinin karşısındaki hazırgiyim butiği de kapalıydı. Yolun, öbür başındaki gazeteciye değin yürüdü. Hayret, o da kapalıydı. "Garip" diye söylendi. "Bugün bir şeyler oluyor. Ama ben neler olduğunu bilmiyorum."

Nasıl bilebilirdi, bütün gün evden dışarı çıkmamıştı, kimseyi görmemişti, kimseyle telefonda görüşmemişti, radyo dinlememişti.

"Eve dönsem iyi olacak" dedi.

Arabasına doğru yürüdü.

DOLAYSIZ

M. evden çıktı. Dolaşmak istiyordu. Arabasına atladı. Yoğun bir trafik vardı. Çok geçmeden gezisinden caydı. Arabasını bir ara sokağa çekti. Birkaç şey almak ve bir telefon etmek için, mezecisine uğradı. Kapalıydı.

Ordan çiçekçisine gitti. O da kapalıydı.

"N'oluyor bugün?" diye sordu kendi kendine.

Bir gazete almak için, çiçekçinin biraz ötesindeki gazete bayiine gitti. O da kapalıydı.

Şaşırdı. Olup bitenleri öğrenmek için evine, televizyonun başına dönmeye karar verdi.

Geldiği yoldan geri döndü.

GERÇEKÜSTÜCÜ

Kentin ana caddesi ölüyordu. Daha bu bir başlangıç, diyordu boynunda bir dürbünle ortalarda dolaşan genç bir adam. Bir çingene kristal çiçekler satıyordu. Ana caddenin son soluğunu kulak versen duyacaksın. Bir itfaiye arabası geçti çanlarını çalarak.

İki sevgili, çingenenin önünde durdular. Erkek, kristal bir demet çiçek satın aldı, sevgilisine verdi.

Tam o sırada bir cankurtaran geçti sirenlerini çalarak. Sonra her şey durur gibi oldu. Durdu.

Kiliselerin çanı çalmaya başladığında yağmur yağıyordu. Boynunda dürbünü olan genç adam, bir yontu gibi, caddenin ortasına dikilmişti. Bir mitralyöz sesi duyuldu. Ama kimse yerinden kımıldamadı. Yontu dahil. Devinen yalnız seslerdi. Bu cehennem gürültüsünü ortalığı kaplayan turuncu bir ışık izledi. Sonra sokağa giysiler, yiyecekler, içecekler atılmaya başladı. Dürbünlü yontu (çoktan bir yontuya dönüşmüştü genç adam), bu atılan nesnelerin altında kaldı. Elinde kristal çiçek demetini tutan genç kız korkudan demeti düşürdü. Çiçekler kaldırımda bin parça oldu. bunu gören sevgilisi "İmdaaatt!" diye bağırarak kaçmaya başladı.

Genç kız, nesnelerin altında kalan yontuya yöneldi. Üzerini kaplayan giysileri, kumaş parçalarını, yiyecek artıklarını, cam kırıklarını attı. Ayağa kaldırmak istedi yontuyu. Ama yontu

yaldızları dökülmüş bir alçıdan başka bir şey değildi artık. Bir I elinde silâhı, bir elinde dürbün. Genç kız silâha dokunmadı. Dürbünü aldı. Uzaklara, alev alev yanan kan kırmızısı uzaklara baktı.

Ana caddeye bakan odasında, yazar, dikiş makinesinin başında durmadan yazıyordu.

DÜZ-ŞİİR

Hiçbir şey şaşırtmıyor artık bizi, aşkın gülüşünden başka. Soluk bir ışıkta gezdik kenti. Işıksız vitrinlerde yalnızlıklannı yaşar gibiydi mankenler.

İnandırıcı bir kanıt aradım kapalı kapılar önünde. Bekçiler tenha sokakları bekliyordu. Sözcüklerin yetmediği bir an, bir gencin, "Yarına adadım adımı, benim kuşağımın yazgısı bu" dediğini duydum.

Duvarlarda, konuşan gençliğin sesi duyuluyordu. Çiziktirmeler - umutsuz aşkımın sesi.

Yarı ölü bir sokakta yazıyorum bunları. XX. yüzyılın bir kapalı, perişan Perşembesi. Kalemimi bilemek için belki. "Hadi ozan, konuş bakalım" denildiğinde hazır olmak için.

Titriyor elim. Kalemim. Sesimin bozuk tellerinde nikotin.

BOZUK AĞIZ

Anam avradım olsun bişeycikler anlıyosarn. Abi, Perşembe günü dükkânlar kapalı olur mu? Namussuzum cinler başıma üştü. Çık sokağa dükkân kapalı. Neden kapalı? Bilen yok. Bilense söylemiyor. Ben böyle işin anasını avradını. .. Yoldan geçen birini çeviriyorum, Babalık, n'oluyo bugün? Bir şey olduğu yok, diyor. Daha bi gencini çeviriyorum: Delikanlı, dükkânlar neden kapalı, biliyo musun? Hayat pahalılığına karşı direniş, diyor delikanlı. Direniş! Ulan direnmek halkın büzülrne-dik yerini bırakmayan esnafa mı kaldı?

Gel de çık işin içinden. Sonra öğreniyorum ki (bir aynasızdan), züppeler tabansızlara baskı yapıp kapattırmış dükkânları. Ulan esnaf, hiç mi yürek yok sende? Ya da yürek yalnız halkı kazıklarken mi var? Bu ne ödleklik! Anarşisti de anlamıyorum abi. Esnafı ürküttün, kabul; parasını al kabul; ama bu arada, halka, bizlere n'oluyo, nerden alacağız anzoroturnuzu, sucuğumuzu, pastırmamızı? Ben bu işin içine sıçanın abi. Nerde demokrasi? Nerde halk demokrasisi? Sokak ortasında kalmışım, çaresiz, iki elim böğrümde, ara ki bulasın mereti.

YEMEKCİL

Bu akşam konuklarıma sunmayı tasarladığım yemekler şunlardı:

- Karidesli çilav
- Mantarlı file mignon
- Enginar graten
- Salata
- Çeşitli peynirler
- Revani
- Kahve

Oysa, ancak

• Mantarlı tavuk

• Mantı

• Havuç salata

• Fırında muhallebi sunabildim.

Kahve, herkese yetmeyeceği için, Kim kahve istiyor? diye sormadım bile.

Bu değişikliğin nedeni, gene solcular. Bu kez de bir eyleme girişip dükkânları açtırmamışlar.

Ne kasabım açıktı et almak için, ne manavım enginar için (konserve kullanmam). Rocquefort, Bleu, Chevre, Camambert, Par-messan, Gorgonzola gibi peynirlerle Nescafe'mi alacağım mezeci de tehditlere uyup dükkânını kapamış. İnsan haber verir. Ama korku dağları bekliyor. Haber verecek gücü bile bulamamış olmalı zavallı çocuk.

Gene de, günün koşullarına göre, fena bir yemek olmadı. Yiyenler memnun ve mesuttu. Hiç değilse öyle göründüler.

RAPOR

Bugün, kentimizin sınırları içinde bazı semtlerde, esnaf dükkânını açmamıştır.

Hükümetin aldığı son ekonomik önlemlere karşı girişilen ve "KEPENKLER KAPALI" sloganı altında yürütülen bu eylemin gerçek müsebbipleri esnaf değil, onları böylesi bir eyleme tehdit yoluyla zorlayan sol eğilimli teröristler olduğu, yapılan soruşturma sonucunda anlaşılmıştır. Bu meyanda güvenlik kuvvetlerimiz, esnafı tehdit eden ve yaşları 16-18 arası olan 176 (yüz yetmiş altı) genci yakalayarak gözaltına almış bulunmaktadır. Evlerinde bulunan esnafa, hiçbir şeyden korkmamalan gerektiği bildirilerek, dükkânlarını açmaları istenmiştir. Şimdilik endişe verici bir durum yoktur. Soruşturmada edinilen bilgiler ayrı bir raporda bilgilerinize sunulacaktır.

(Tatiliniz sırasında karşılaştığın ız ilginç bir olayı anlatınız.)

Geçtiğimiz hafta içinde birçok ilginç olayla karşılaştım. Ama bunların arasında en ilginci Perşembe günüydü. Hepimizin bildiği bir olay, ama birçok yönden gene de ilginç.

O gün sokağa çıktığımızda dükkânları kapalı bulduk. Birçoğumuz, almak istediğimiz şeyleri alamadık. Örneğin, annem, kasap kapalı olduğu için et alamadı. Bakkal kapalı olduğu için yağ alamadı. Fırın kapalı olduğu için ekmek alamadı. İster istemez evde ne varsa onu yedik.

Ben, o gün defter ve birkaç dergi, kitap alacaktım, alamadım. Arkadaşım Halûk da bir kitap almak istiyordu, ancak açık dükkân bulamadı. Çünkü tüm. dükkânlar kapalıydı. İşin en ilginç yanı, okulların da kapalı olmasıydı. O gün, Halûk'la gezmeye çıktığımızda yalnız bankaların açık olduğunu gördük ve buna çok şaşırdık. Hafta arası bir gün dükkânların kapalı ve sokaklarda az adam olması çok garip oluyor. Sözünü ettiğim dükkânların kapalı olduğu Perşembe günü bana çok ilginç geldi. Yalnız sinemalar açıktı. Bu nedenle Halûk'la sinemaya gittik. Gördüğümüz ilginç bir film değildi.

Biliyorum öldürecekler. Her yerde böyle başladı. Malı mülkü olanlar birer kurban oldu. Suçumuz neydi? Özel olarak benim suçum ne? Mirasyedi olmak mı?

Kesecekler. Biçecekler. Yıkacaklar. Yok edecekler. Ama yerine neyi koyacaklar? Bunu merak ediyorum. Eşitliği mi? Hangi eşitliği? Kim eşit? Nerde? Ne zaman? Hangi ülkede? Biliyorum, gözleri bizlerde. Bizlerin malında. Bir gün kendimi sokakta bulacağım. Sokak ortasında. Tabii daha önce gırtlağımı kesmezlerse.

Hesap soracaklar. Ne hesabı? Kimin hesabı? Hangi hesabı vereceğim? Neyin hesabını vereceğim? Niçin vereceğim? Niçin vermek zorundayım?

Sorular. Hep sorular. Bugün dükkânlar kapalı. Niçin? Hepimiz sindiğimiz için. Yürekli olmadığımız için. Hakkımızı koruyamadığımız için.

Öyleyse, bu durumda onlar haklılar. Haklı olduklarını sanacaklar. Bunu kanıtlayacaklar. Bizleri temizleyecekler. Gideceğim bir yer olsa, gideceğim. Ama burada doğdum. Bu topraklarda büyüdüm. Askerliğimi yaptım. Vergilerimi verdim. Veriyorum. Ama bunları kime anlatacağım?

Bugün dükkânları kapadılar. Yarın bizleri evlerimizde kapayacaklar. Bu korku bizde oldukça. Ve öldürecekler. Sorgusuz sualsiz. Kurbanlık koyun gibi bekliyoruz. Niçin? Ne yaptık? Hayat bu mu?

Kendimi düşünmüyorum. Bizden sonrakilere acıyorum. Çocuklarımızı da öldürür bunlar. Tüm şehirlileri. Yani benim gibileri. Çadırlardan çıkıp evlerimize, apartmanlarımıza yerleşirler. İstedikleri de bu.

Esnafa söz geçirmek, dükkânları kapattırmak büyük marifet. Aslında bütün bunlar birer prova. Gala gecesinin perdesini açmakta gecikmeyecekler. Korkarım ki gecikmeyecekler. Ne yazık, eli kolu bağlı olan bizler hem farkında, hem farkında değiliz durumun.

Böyle miras olmaz olsun.

ÖZEL

Bugün, her zamanki gibi işime gittim. İşimde, şehrin bazı semtlerinde dükkanlann kapalı olduğunu öğrendim. (Yol boyunca fark etmemiştim.) Bazı tedhişçi gruplar böylesi bir eylem başlattırmışlar. Ve esnaf korkusundan dükkanlarını açmamış.

Her eylemin bir nedeni vardır, olmalıdır.

Bunun nedeni, kendiliğinde.

Akşam, eve gitmeden bakkala uğradım. Kapalıydı. Fınna uğradım açıktı. Ama önüne uzun bir kuyruk vardı. Bir ekmek almak için kuyruğa girilmez, dedim. Yürüdüm. Eve vardım. Dinlendim. Bir kadeh içki içtim. Sonra çıktım, şöyle bir dolaştım. İçim içime sığmıyordu.

Ahdım var ahdım var

Kapalı bir dükkânım var. Yârdan geçmez yârim var Pazar değil Perşembe Ne kara bahtım var

M ANİ

RUBÂÎ

Biz ki haktan değil yeksandan olduk Biz ki tam değil noksan doğduk Görmedik böylesi bir Perşembe Biz ki pir değil perişan olduk

Boş bir kamıştan baktım karanlığına o dükkâniarın

HAYKU

MEKTUP

... Haberlerini eksik etme, diyorsun. Ama verilecek tatlı haber mi var bu ellerden? Her gün ölenler, öldürülenler, öldürenler. Ve buz gibi bir soğuk. Bir yerden bir yere gitmek, telefonla konuşmak bile bir sorun. Bu kentte her şey sorun. Nerden kalkıp geldim buraya? Dün de, dükkânlar kapalıydı. Bakkalı çakkalı, kasabı masabı, eczanesi meczanesi, tümü. Neymiş, teröristler esnafı tehdit etmiş. Hangi teröristler? Sağ mı, sol mu? Kimi, sağ, diyor; kimi, sol. Neye, kime inanacağız? Şaştım kaldım. Tabii bu ortamda işler de iyi gitmiyor. Tam yerleştim, işleri yoluna koymak üzereyim, diyordum, fabrikalarda üretim düşüklüğü (birçoğu grevde), halkta yılgınlık... Üstüne üstlük bizim hitap ettiğimiz kimselerin kesesinde de pek para yok.

Buraya gelmekle, bu işi kurmakla iyi mi ettim, kötü mü ettim, bilmiyorum. Bildiğim bir tek şey var, o da geç kaldığım. Her konuda geç kaldığımı görüp kahroluyorum. Biz taşralıların yazgısı mı bu?

İşte benden haberler bu kadar. Hoş bunları gazetelerde de oku-yorsundur ya...

Gelelim...

Niçin? Bütün gün kendi kendime bunu sordum. Niçin kapatmaya zorlamak dükkânları? Ben bir fare zehri bulamayayım diye mi? Tavan arasında gene cirit atmaya başladılar. Sanki benim eve girmemi bekliyorlar. Fare zehriyle yeniden imha edeceğim onları. Ama evde yok, kalmamış. Yarın açacaklar mı bakalım? Bugün niçin kapalılar? Esnaf da korkuyormuş. Demek herkes korkuyor bir şeylerden. Benimki korku değil, tiksinti. Seslerine bile dayanamıyorum. Uykularımı kaçırıyorlar. Bir müteahhitle anlaşsam. Bu yıkılası evi yıksalar, buraya beş katlı bir apartman dikseler. Betonarme. İki

katını bana verseler. Birinde otursam, birini kiraya versem. Farelerin tıkırtısından da böylecene kurtulsam. Ama bu ortamda, hangi müteahhit böyle bir işe girişir? Girişirlerdi, eğer evimiz, Şişli' de, Maçka' da, Bebek'te olsaydı. Bakalım, yarın açık olacaklar mı? Şu fareler için, belki daha kuvvetli, daha öldürücü bir zehir bulmak gerek.

YAKARI

Tanrım, sen bizi koru! Tanrım, öylesi günler yaşıyoruz ki ancak sana sığınabilir, sana seslenebilirim. Çünkü havsalam hiçbir şeyi almaz oldu. Tanrım, sen bana yardım et! Sen bize yardım et! Battığımız bataktan sen kurtar bizi. Kardeş kardeşi vuruyor. Çocuk büyüğü saymıyor. Kimse seni bilmiyor. Tövbe Tanrım! Bağışla Tanrım, ben doğru sözlü kulunu.

Bugün dükkânlarımızı açmadık Tanrım. Halkımıza hizmet edemedik Tanrım! Sana yakarmakla geçti günüm. Bu anarşistlerin kökü kazınırsa, Eyüp Sultan Camii'nde bir kurban keseceğim ulu Tanrım. Adağım olsun bir koç Tanrım. Sen, bizlerin çoluk çocuğumuzu düşün ve bugün olduğu gibi bundan sonra da rızkımızı eksik etme Tanrım.

Sana sığınıyorum, sığınacak senden başka bir kimsem yok Tanrım, Cafer kulunu koru Tanrım.

AFORİZMALAR

• Yozlaşma dönemlerinde herkes işin kolayını seçer. Üretmek yerine tüketmeyi. Düşünmek yerine konuşmayı.

• Cebi delikler için, kapalı dükkân, açık dükkândan yeğdir.

• Perşembe dinlenen, Cuma düşünür; Cumartesi, Pazar çalışır.

• Korkutarak egemen olunamaz.

İnandırarak (belki) egemen olunabilir.

• Halkın oyuyla oynayabilirsin. Sağduyusu ise oyuna gelmez.

• Bir yere yayan gideceksen, en kısa yolu değil, en güvenli yolu seç.

• Halkı umutsuz kılma.

Umutsuz kişinin ne yapacağı belli olmaz.

• Kendinin, karşıtınla tanımlanmasına izin verme.

Bir gün bakarsın, karşıtına dönüşmüşsün.

• Ne yapacağını bilmiyorsan, hiçbir şey yapma.

Bilmeden yapılan bir iş, hiçbir şey yapmamaktan daha kötüdür.

• Aşk dükkânı her zaman açıktır.

Aşk, zora boyun eğmez, zorbadan yılmaz.

YAZAR

Bugün dükkânlar kapalıydı.

Şimdi herkes bır yorumda bulunacak.

Olumlu bir eylem.

Olumsuz bir eylem.

Halka karşı bir eylem.

Eylemi baltalayıcı bir eylem.

Eyleme güç katacak bir eylem.

Sağcıların eylemi.

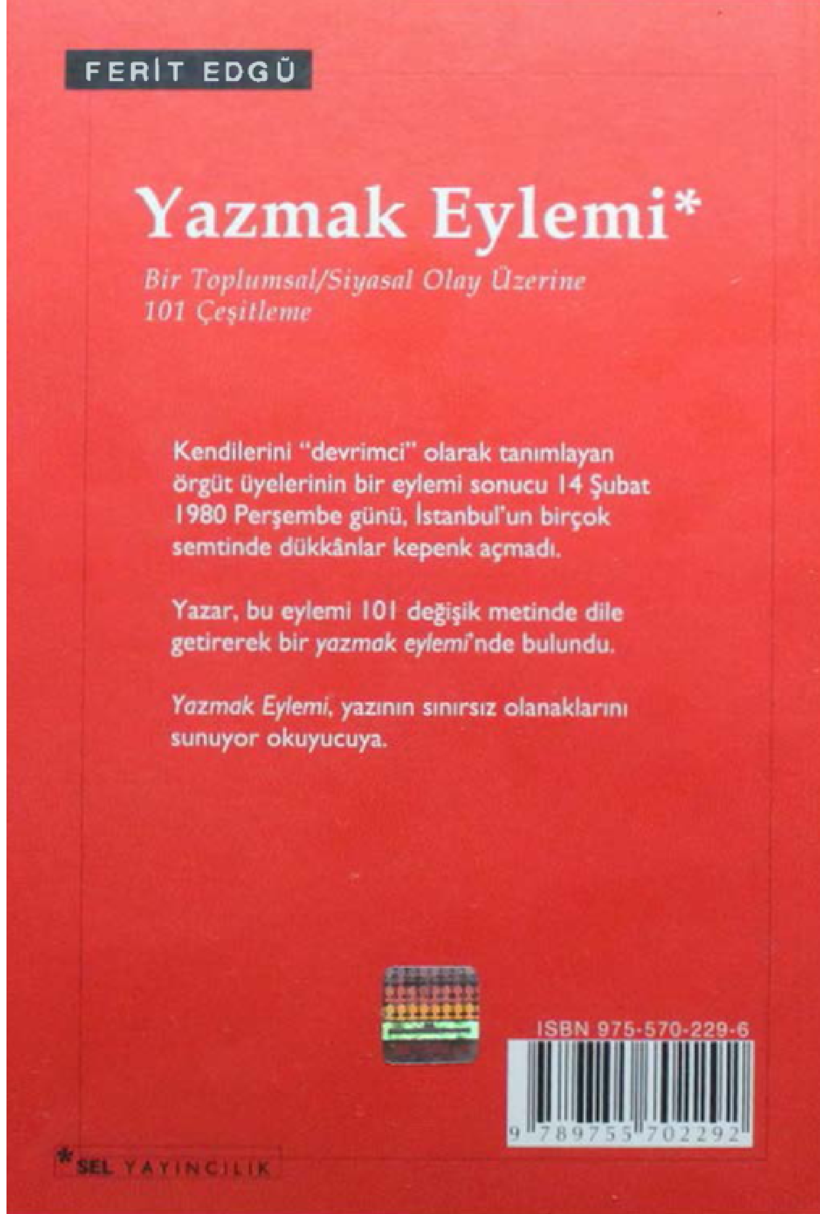
Solcuların eylemi.

Vb., vb.

Ben herhangi bir yorum yapacak değilim.

Ama yazabilirim. Korkularımı, kaygılarımı, düşlerimi, düşüşlerimi yazdığım gibi bu eylemi de yazabilirim. Çünkü yazmak da bir eylemdir.

Bugün dükkânlar kapalı olabilir. Ama anlatım yolları her zaman açıktır. Belki ben bir gün, yazarım bu eylemi.

1

Yıllar sonra söz konusu kitap Biçem Alış tırmaları adıyla Türkçede yayımlandı. (Çev.: Armağan Ekici, Sel Yayıncılık, 2003.)